XXIV ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИ

3 оной ноябриин 23-най түүр республикын ниислэл Улаан-Үдэ хотодо Ленинэй орденто оперо ба балетэй театрай ордон соо Буряад оронойкоммунистнуудай түлөөлэгшэд—XXIV областной партийна конференциин делегадууд конференцидэ уряалаар сугларба. Тэдэнэрэй республикын солото хүнүүдые, Социалис Ажалай Геройнүүдые, ажахынуудай, районуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй, партийна хүдэлмэрилэгшэдые хараба.

...өөнэй 10 часта КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь Модогоев делегадуудай хамта дурадхалаар Буряадай XXIV областной партийна конференцииe нээгдэһэн тоолобо.

Конференциин президиум 51 хүн һунгагдаба. Делегадуудай удаан альга ташалгаар дэмжэгдэн, КПСС-эй обкомой конференциин хүндэтэ президиумдэ үнэн сэхэ ленинец Н. С. Хрущев түрүүтэй КПСС-ын ЦК-гай президиумэй гэшүүд дэбжүүлэгдэбэ.

Удаань конференциин секретариат, мандатна болон редакционно комиссинууд һунгагдаа.

Буряадай XXIV областной партийна конференциин зүбшэхэ зүйлдэ иимэ асуудалнууд баталагдаа:

1. КПСС-эй обкомой тоосоон.
2. КПСС-эй областной шалгалтын комиссиин тоосоон.
3. КПСС-эй обкомой һунгалта.
4. КПСС-эй областной шалгалтын комиссиин һунгалта.

Һүүлээрнь партиин обкомой хүдэлмэриин тоосоото элидхэл КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев** хэбэ. Тэрэнэй удаа КПСС-эй областной шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл тус комиссиин түрүүлэгшэ **М. М. Могнонов** хэһэн байна.

Элидхэлнүүдэй һүүлээр конференциин делегадууд үгэ хэлэжэ захалаа. Эгээн түрүүлэн трибунада КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь нүхэр **Бирюков** гараба. Нүхэр Бирюков городской партийна организациин үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада туйлаһан ехэ амжалтанууд тухай хэлэхын гээ хажуугаар хүдэлмэридөө бии байгаа дутагдалнуудта тогтоо. Гадна нүхэр Бирюков КПСС-эй обкомой секретарьнарай, таһагые даагшадай хүдэлмэришэдэй дунда үсөөн ябадаг, тэдэнэй урда үгэ хэлэхэ заншалгүй байһыень шүүмжэлбэ.

Баргажанай үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай, хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой коммунистнуудай тоосоото үедэ бэелүүлһэн ехэ хэрэгүүд тухай тус парткомой секретарь нүхэр **Базаров** тогтожо хэлээ.

Уһалагдадаг газараа үргэдхэхэ, тэрэнние аша үрэ ехэтэйгээр ашаглаха талаар Буряадай республикада айхабтар ехэ арга боломжонуудай бии байһан тухай, мүн тэрэниие саашадаа яажа зүбөөр хэрэглэхэб гэжэ республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи уһанай ажахын управлениие эрхилэгшэ нүхэр **Большаков** хөөрэжэ үгөө.

Конференциин үсэгэлдэрэй заседани дээрэ мүн Кабанскын үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр **Титов**, Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй директор нүхэр **Павленко**, Хандагатайн леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир нүхэр Кудряшов, Зүүн Сибириин экономическа районой арадай ажахын соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр **Приходько**, Ториин совхозой отделениин партийна организациин секретарь нүхэр **Жалсанова**, КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь нүхэр **Продайвода**, «Забайкаллес» комбинадай начальник нүхэр **Маслов**, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Эрдэм» совхозой директор нүхэр **Доржиев** гэгшэд үгэ хэлээ.

Мандатна комиссиин түрүүлэгшэ делегат нүхэр **Скубаренкын** хэһэн мандатна комиссиин элидхэл конференци баталаа.

Мүнөөдэр конференци хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: XXIV областной партийна конференциин зал соо. А. ИСТОМИНОЙ фото.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 277 (10338) | 1963 оной ноябриин 24, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

РЕПОРТАЖ

Хүгжэлтын замаар...

...ябриин 23-най үглөөнэй 8 ...Улаан-Үдымнай зүүн урда ...а—Буряадай АССР-эй 25 ...й ойн нэрэмжэтэ нарин сэм... фабрикын хажуудахи тал... ...ээлһэн хэдэн ехэ мантан ордонууд жэрылдэнэ. Тэдэ... дунда уржадэр ашаглалгада ...һэн, нооһо угаадаг фабри... главна корпус бүришье һаа ...үндын харагдана. Үглөө... 9 часһаа эхилхэ митингдэ фабрикын хүдэлмэришэд, ин...рнүүд, техникүүд, алба хааг... олооробо сугларанхай байба. ...нэй дунда тусхай уряалаар ...н Зүүн Сибириин совнархо... ...хүнгэн промышленностиин ...влениин начальник Н. М. ...ков, городой партийна, со... ...хэ органуудай хүдэлмэрилэг... олон тоото барилгашад бии. ...итингын эхилхэһээ урид ...икын директор нүхэр Алек...ра Петровна Рычковатай ...тайханаар, һамбаашалжа ...лдэхэдэ, шэнэ баригдаһан ...ика тухайгаа иигэжэ хөөрэ...

— Энээнһээ урда, Сибириин ...и Алас-Дурна зүгэй область, ...арнууд, республиканuудай ...хэр дээрэ нооһо угаажа сэ...дэг промышленностиин үгы ...һээ колхоз, совхозуудай үй...рилһэн бүхы нооһон аяар ...вагай болон бусад городуудай фабрикануудта эльгээгдэжэ угаагдаад, Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй бүд нэхэдэг фабрикануудта асарагдадаг байгаа. Партиин XXI съезд дээрэ баталагдаһан гүрэнэй ажахые дэбжүүлхэ долоон жэлэй түсэбэй ёһоор, советскэ зүүн зүгтэхи хони үсхэбэрилхэ районуудай нэгэн болохо Буряадай АССР-эй ниислэл Улаан-Үдэ хотодо нооһо угааха шэнэ фабрика баригдахаар хараалагдаа юм. Удаань хооһон тала, нарһан тужа байһан городой заха газарта барилгашадай бригаданууд ерэжэ эхилээ һэн. Тиигээд хэдэн жэлэй туршада баатар барилгашадай үрэжэлтэ ажалай хүсөөр эдэ ордонууд баригдаа.

Үшөө фабрикын ашаглалгада оруулагдахын урда тээ тус фабрикын коллектив байгша оной июниин 25-һаа эхилжэ, мүнөөдэр хүрэтэр Иримориин хизаарай, Амарай, Шэтын областьнуудай болон манай Буряадай республикын бүхы колхоз, совхозуудай үйлэдбэрилһэн 7600 тонно нооһо тушаажа абанхай. Ерэхэ жэлэй январиин 1-һээ эхилжэ, эндэ угаагдаһан нооһон Зүүн-Сибириин, Дунда Ураалай, Москвагай, Ленинградай, Дунда Поволжиин, мүн бусадшье совнархозуудай бүд нэхэдэг фабрикануудта эльгээгдэхэ түсэбтэй. Шэнэ жэл болотор фабрикынгаа машина, техникэ тааруулжа табиха, нооһо угаалгын түрүүшын ажал хэгдэхэ байна. Үшөөл хэхэ юумэн ехэ даа. Тиигээд энээгээрээ ажалаа хизаарлахагүйбди. Юундэб гэхэдэ, мүнөө фабрикымнай 5 агрегадай хоёрынь ажаллажа эхилхэнь. Бэшэ гурбаниинь фабрикын дүүрэн ашаглалгада ороһоной һүүлээр эмхидхэгдэхэ юм.

Үглөөнэй 9 час боложо, гүрэнэй комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Н. М. Крючков нэрьемэ альга ташалган доро митинг нээбэ. Энэ фабрикын ямар ехэ удха шанартай, тэрэнэй юу хэжэ шадаха байһыень нүхэр Крючков тобшохоноор хэлээд, фабрикын бүхы хүдэлмэришэд болон барилгашадые халуунаар амаршалба. Тэдэнэй ажалда амжалта хүсөөд, тэрэ үгэеэ дүүргэнэ. Удаань «Главвостоксибстройн» управлениин комплексно бригадын бригадир нүхэр Федор Степанович Пашин, Буряадай барилгын управлениин главна инженер Юрий Исакович Шеин гэгшэд фабрикын ажалшадые халуунаар амаршалба.

Тэдэнэй һүүлээр фабрикын директор Александра Петровна үгэ абажа:

— Манай коллективтэ ехэ зол жаргалтай үдэрнүүд ерээд байна. Барилгашадай баатар ажалай хүсөөр ашаглалгада үгтэһэн манай фабрика ажалаа гайхамшагта үдэрнүүдтэ эхилбэ. Мүнөөдэр нээгдэһэн областной XXIV партийна конференциие угтуулан ажалай вахтада манай хүдэлмэришэд жагсажа, өөрынгөө фабрикые түрүү зэргын предприяти болгохын түлөө тэмсэжэ эхилхэнь,—гэжэ мэдүүлбэ.

Һүүлээрнь гүрэнэй комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Н. М. Крючков хүдэлмэришэдтэ, фабрикын директор Александра Петровна Рычковада, главна инженер Корней Макарович Слепневто хандажа, фабрикын һайнаар ажаллажа байһыень нэрьемэ альга ташалган доро хүсэбэ.

Г. Батуев.

Нооһо угаадаг цехэй мастер Макс Саянович Малакшин (зүүн ...а), нооһо хатаагша Галина Харламовна Халзанова, нооһо ...шадай бригадир Афанасий Апполонович Шанаров угаагдаһан ...оной шанар шалгажа байна.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

КПСС-эй ЦК-гай ПЛЕНУМЫЕ угтуулан

ХИМИ ХҮГЖӨӨХЭ АРГА БОЛОМЖО ЕХЭ

Партиин ЦК-гай декабриин Пленум химиие саашань хүгжөөхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэхэнь. Манай Буряад нютагта химическэ үйлэдбэрине хүгжөөхэ ямар арга боломжын бии байһан тухай хөөрэхыень Буряадай геологическа управлениин металлбэшэ ашагта малтамалнуудай талаар ахалагша инженер **И. М. Федорченкодо** манай корреспондент хандаба.

— Химическэ промышленность хүгжөөхын тула газар дайдын баялигуудые хэрэглэхэ шухала. Байгаалиимнай баялигууд—химиин хилээмэн гээшэ. Манай республика химиин промышленность хүгжөөхэ минеральна малтамалнуудаар яһала элбэг юм. Тэдэнэй зарим зүйлнүүдые Сибириин бусад районуудта хэрэглэхэ.

Известняк, плавиково шпат, апатит, мирабилит, магнезит, шулуу нүүрһэн болон бусад зүйлнүүд манайда бии. Эдэ малтамалнууд промышленностиин олон һалбарида хэрэглэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, плавиково шпадые хараад үзэе. Тэрэнһээ абтадаг плавиково кислота химическэ шэнжэлэлгэ хэхэдэ, шэлэй промышленностьда үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Плавиково шпат республикымнай олон газарта дайралдадаг. Тэрэнэй олдоһон Баруун-Ульска, Баруун-Алсаанай, Ара-Ташиинрай, Маняцко гэжэ газар нютагта бэдэрэлгын ехэ ажал ябуулагдажа байнхай. 1966 ондо тэрэнэй хэбтэшэ 1700—1800 тонно болохо юм.

Азотно үтэгжүүлгэ, хлорно известь, содо болон бусад зүйлнүүдые химическэ известнягуудһаа абаха аргатайбди. Загарайн аймагай Татарский ключ, Билютайн известнягууд мэдээжэ болонхой. Түмэр харгыда дүтэшэг олдоһон энэ малтамалай шанарынь һайн, тиимэһээ химическэ, металлургическа, шэлэй промышленностьда, мүн үтэгжүүлгэ, мал болон шубуунай тэжээл болгон хэрэглэгдэхээр юм.

Хими арадай ажахын ямаршье һалбарида үргэнөөр ашаглагдадаг боложо байна. Һүүлэй үедэ хүдөө ажахыдашье хэрэглэгдэжэ эхилээ. Ургаса дээшэлүүлхын тула химиин зүйлнүүдые хэрэглэхэ гээшэ мүнөө үеын шухала зорилгонуудай нэгэн юм. Минеральна үтэгжүүлгэ абахын тула ямар малтамалай хэрэгтэй байһые тодоруулха шухала. Энэ талаар юун хэгдэнэ гээшэб? Үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ арга боломжо, түүхэй эд бии гэжэ хэлэхээр. Тэдэнэй эгээл шухалань Ошурковын Сыннырска апатит болоно. Ошурковын апатит Улаан-Үдэдэ дүтэ олдоһон тула ехэ удха шанартай гээшэ. Мүн энэ хэбтэшые промышленностьда хэрэглэхын тула шэнжэлэлгэ хэгдэжэ байна. Апатидай хэбтэшын хэр ехэ байһые тодорхойлһоной һүүлээр, ерэхэ жэлэй түрүүшын кварталай туршада, шанаржуулгын хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагдана.

Манай республикын апатидай хэбтэшэ Зүүн Сибирь дотороо эгээл ехэнь юм.

Хими хүгжөөлгэдэ мирабилит хэрэглэгдэхэ юм. Фармацевтическэ, шэлэй промышленностьда шухала хэрэгтэй мирабилит республикымнай нуурнууд соо олдоо. Микабилитһээ сернокислэ натри абтадаг. Харин Улаан-Үдын шэлэй завод иимэ продуктые ондоо областьһоо асардаг, тиигээд нютагай энэ шухала зүйл хэрэглэгдэдэггүй байгаа.

Хүдөө ажахыда, промышленностиин зарим һалбаринуудта хими үргэнөөр нэбтэрүүлхэ бүхы арга боломжо республика доторнай бии. Бэдэржэ олдоһон химическэ известнягууд промышленностьда хэрэглэгдэхээр үгтэһэн байна. Шэнэ малтамалнуудые олохо, шэнжэлхэ ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагдаа.

ТЕЛЕФОН-ТЕЛЕГРАФ-РАДИО

ҺҮҮЛЭЙ МЭДЭЭНҮҮД

Совет дипломат сүлөөлэгдэбэ

Леопольдвильда Конгын тагнуулай органуудай арестоваалһан совет дипломадуудые сүлөөлхэ тухай Советскэ правительствын хэмжээнүүдые абаһанай ашаар СССР-һээ Конгодо байдаг посольствын советник Б. С. Воронин ноябриин 22-то хаалтаһаа сүлөөлэгдөөд, тэрэ үдэшэндөө самолёдоор Москва ерээ.

Совет корреспондентые хамгаалалга

АПН-һээ Конгодо байдаг корреспондент Б. Г. Бекназар-Юзбашев тушаа Конгын тагнуулай органуудай харата муухай ааша гаргаһантай дашарамдуулан СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство Конгын Республикаһаа Москвада байдаг посольстводо буруушаалга мэдүүлээ, Б. Г. Бекназар-Юзбашевые дары сүлөөлхэ эрилтэ хээ.

Хүршэнэрэй үүсхэл дэмжээд...

Машина техникын заһабарилга түлэг дундаа

...н үйлэдбэриин управлениин ... совхозуудай механизатор... трактор болон хүдөө ажахын машина, зэмсэгүүдээ урда ур...аа эмхитэйгээр заһабарилжа ... байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

...тын Ленинэй нэрэмжэтэ кол... механизаторнууд хүдөө ажа... машина техникэ заһабарилгые ...рмиин һайндэр— февралиин ...отор дүүргэхэ гэһэн үүсхэл ... управлениингээ ажахынуу... механизаторнуудые социалис ...ндэ жагсахыень уряалһан ...үсхэл гаргагшад мүнөө заһа...ын эхилһэнһээ хойшо һайн ...лажа байна. Богонихон бол... «ДТ-54» түхэлэй 7 трак... сеялкэ болон 5 плуг заһаг...лэн болоо шахуу.

...энэ колхозой механизатор... ...ралан дээрэ наг шэбхэ гар... ...дэлмэреэ эмхитэй һайнаар ... захалаа. «ДТ-54» трактор...даһан «РУ-06» түхэлэй ... 2 түхеэрэлгэһээ гадна, ...тор трактор, 2 автомаши... тусхай звено эмхидхэгдээд, ...тэсэ ехэтэйгээр ажаллана. ...ь 5 механизатор хүдэлдэг ...эр үсөөхэн хоног соо 4000 ...хуу шэбхэ таряалан дээрэ, ... кукурузын газарта гар...

...телиин механизаторнуудай ...ал управлениин бусад кол...хозуудта мүн лэ халуунаар дэмжэгдэжэ, машина техникэ заһабарилха, таряалан дээрэхи үбэлэй агротехническэ хүдэлмэри ябуулха талаар горитой юумэн хэгдэнэ.

Эдэнэрэй хүршэ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд тэрэ үүсхэлые халуунаар дэмжэн, заһабарилгаяа муу бэшээр эхилээ. Тэдэнэр трактор, газарай хүрьһэ элдүүрилгын, тарилгын машинануудые февралиин 10 болотор заһажа дүүргэхэбди гэжэ мэдүүлэнхэй. Мүнөө колхозой гол ехэ мастерской соо П. Шагжитаровай, В. Каленовэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд заһабарилга түлэг хэжэ байна.

Коммунист П. Ц. Шагжитаровай хүтэлбэрилдэг хоёрдохи отделениин механизаторнууд машина техникэ заһабарилха тодорхой түсэб, график урдаа табяад, тэрэнээ бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ. Түсэбэйнгөө ёһоор эндэхид шэнэ жэл гаратар бүхы трактор, плугуудаа бэлэн болгоод, февралиин 1 хүрэтэр үлэһэн 6 сеялкэ болон культиваторнуудаа заһабарилжа гаргаха үялга абаа.

— Бидэ үнгэрэгшэ хабарай тарилгын һүүлээр таряанай 4, кукурузын 3 сеялкэ заһабарилжа гаргаһан байгаабди. Тэрэмнай ехэ туһа боложо байна,—гэжэ нүхэр Шагжитаров хэлэнэ.

Мүн В. Каленовэйшье хүтэлбэрилдэг тракторай бригадынхид заһабарилгаяа узловой аргаар, һайн шанартайгаар хэжэ эхилэнхэй. Эдэнэр бүхыдөө «ДТ-54» түхэлэй 6, «Беларусь» 6 трактор заһабарилха юм. Энэ бригадынхид зун бүхы сеялкэнүүдээ заһабарилаа һэн.

— Колхоздомнай хэрэгэй запчастьнууд элбэг бии. 2-дохи отделениһээ ерэһэн механизаторнуудта гэр үгтэнхэй, эдеэ хоолшье бэлдэгдэнэ. Тиимэһээ нэгэшье удааралгагүйгөөр, февралиин хахад болотор заһабарилгынгаа ажал дүүргэхэ аргатайбди,—гэжэ МТМ-е даагша А. Труднев хэлэнэ.

Заһабарилгын үедэ МТМ-дэ механизаторнуудай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха агитаторнууд томилогдонхой.

Энэ колхоздо оньһожоруулагдамал звено эмхидхэгдэжэ, таряалан дээрэ наг шэбхэ гаргаха ажал үргэн далайсатайгаар ябуулагдана. Мүнөө 1500 тонно үтэгжүүлгэ зөөгдэнхэй.

Борьёогой «Коммунизм» колхозойхидшье заһабарилгынгаа хүдэлмэри муу бэшээр эмхидхээ. Эндэ Агуу Октябриин һайндэрэй урда 5 трактор заһагдаһан байгаа. Мүнөө МТМ соонь 20 механизаторһаа бүридэһэн 4 узловой аргаар заһабарилдаг бригаданууд хүдэлнэ. Тэдэнэр Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизаторнуудай үүсхэл дэмжэн, февралиин 23 болотор заһабарилгаяа дүүргэхэ гэжэ шиидээ.

Хүдөөгэй механизаторнууд өөһэдынгөө ажалайнгаа амжалтануудые КПСС-эй ЦК-гай болохоёо байгаа Пленумдэ зорюулна.

А. Дондоков.

США-гай президент Дж. Кеннедиин хорлогдожо наһа бараһан тушаа

★ ★

США-гай президент Кеннедиие хорлобо

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 22. (ТАСС). Ассошэйтед Пресс агентствын корреспондент Далласһаа иигэжэ дамжуулна:

США-гай президент Кеннеди, Техас штатай губернатор Джон Коннэлли Далласай гол үйлсэнүүдэй нэгээр нээмэл машинада һуугаад ябажа байха үедөө мүнөөдэр алууршада буудуулан унабад. Гурба дахин буу һүрөө. Нэгэ һомониинь президентын толгойе тудаһан байха юм.

Президент болон губернатор тэрэ дороо госпитальдо абаашагдаа.

Президент мүнөө дээрээ амиды, зүгөөр «бэень тон муу» гэжэ госпитальдо хэлээ гээд Техасһаа түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүн Альберт Томас мэдүүлээ.

Джон Фитцджеральд Кеннеди

Америкын гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша Джон Фитцджеральд Кеннеди Бруклинда (Массачусетс штат) 1917 оной майн 29-дэ түрэһэн юм. 1940 ондо Гарбардска университет дүүргээ. 1941 оной сентябрьһаа 1945 оной апрель хүрэтэр Дж. Кеннеди США-гай далайн сэрэгэй флодто алба хээ, дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ Номгон далай дээрэ болоһон байлдаануудта хабаадалсаһан байха юм.

1947 онһоо 1953 он хүрэтэр США-гай конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүн байгаа. 1953 ондо Массачусетс штадһаа сенадта һунгагдаа. 1960 ондо США-гай демократическа партиин зүгһөө президентын тушаалда дэбжүүлэгдээд, тэрэ жэлдээ США-гай президентээр һунгагдаһан байха юм.

Президент Кеннеди наһа бараба

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 22. (ТАСС). Хорлуулһанайнгаа һүүлээр США-гай президент Дж. Кеннеди госпитальдо наһа бараа гэжэ хуулитаар соносхогдоо. Баруунай үзэл хэтэрмэ ехээр баримталдаг этэгээдүүд хорлолго хээ гэжэ багсаагдана.

Линдон Джонсон США-гай президент болобо

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 22. (ТАСС). США-гай президент Дж. Кеннеди Вашингтоной сагаар 14 часта (Москвагай сагаар 22 часта) наһа бараа гэжэ Сагаан байшангай хэблэлэй талаар секретариин орлогшо М. Килдэф Далласта (Техас штат) корреспондентнүүдтэ мэдүүлээ.

Шаналал гашуудалай тэмдэг болгон США-гай национальна туг Вашингтондо Сагаан байшан дээрэ нэнгүүлэн буулгагдаһан байна.

Конституциин ёһоор вице-президент Л. Джонсон США-гай президент болоо.

Америкын Холбоото Штадуудай президент болоһон Линдон Джонсон тусхайта ёһоор тангарига үгөө.

★ ★

Хүндэ гээгдэл

США-гай президент Дж. Ф. Кеннедиин гэнэтэ муухайгаар алуулһантай дашарамдуулһан шаналалнууд

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев господин Линдон Б. Джонсондо, США-гай президентдэ, телеграмма эльгээгээ. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Элитэ ехэ гүрэнэй ажал ябуулагша—Америкын Холбоото Штадуудай президент господин Джон Фитцджеральд Кеннедиин гэнэтэ муухайгаар алуулһан тухай мэдээсэл дуулаһандаа гүнзэгыгээр шаналжа байнаб.

Дж. Ф. Кеннедиин наһа бараһан ушар хадаа эб найрамдалай, совет-америкын харилсаанай хэрэгые хүндэлдэг хүн бүхэндэ ехэ хүндэ сохилто болобо.

Амгалан тайбан байдалда дуратай арад зоной оролдолгын ашаар уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һуларуулха шанжэ тэмдэгүүдэй, СССР США хоёрой харилсаануудые һайжаруулха арга боломжын бии боложо байһан үедэ США-гай президентын гэнэтэ муухайгаар алуулаад байхада энэ жэгшүүритэ хэрэгтэ гэмтэйшүүлые совет хүнүүд шоо үзэжэ шобто хаража байна.

Президент Дж. Ф. Кеннедитэй уулзаһанаа мартадаггүйб. Энэ хүн хадаа үргэн дэлисэтэй, ушар байдалые зүбөөр сэгнэдэг, мүнөөнэй дэлхэйе хубаажа байһан уласхоорондын асуудалнуудые хэлсээнүүдэй үндэһөөр шиидхэхэ гэжэ оролдодог һэн гэжэ һанажа байнаб.

Советскэ правительство, совет арад хүндэ гээгдэлэй тохёолдоһондо американ арадай шаналал хубаалдажа байһанаа мэдүүлээд, президент Дж. Ф. Кеннедиин бага бэшэ хубита нэмэреэ оруулһан арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэ талаар гаргаһан оролдолгонь эб найрамдалай, бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада саашадаашье үргэлжэлүүлэгдэхэ бэзэ гэжэ найдажа байна.

Господин президент, минии шаналалые хүлеэн абыт».

Дж. Ф. Кеннедиин наһа бараһантай дашарамдуулан үнэн зүрхэнэй шаналал мэдүүлһэн телеграмма СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев США-гай президент господин Линдон Б. Джонсондо эльгээбэ. Элитэ ехэ гүрэнэй ажал ябуулагшын залуу наһандаа гэнэтэ муухайгаар наһа бараһантай дашарамдуулан совет арад американ арадай хүндэ гашуудалые хубаалдажа байна гээд телеграмма соо хэлэгдэнэ.

Госпожа Жаклин Кеннедидэ нүхэр Н. С. Хрущев мүн лэ телеграмма эльгээгээ. Тэрээн соогоо иигэжэ бэшэнэ:

«Танай нүхэр—США-гай президент Джон Ф. Кеннедиин гэнэтэ муухайгаар наһа бараһан тухай ехэ шаналан дуулааб.

Таниха, мэдэхэ бүхы хүнүүд ехэ хүндэлдэг байгаа, уулзаһан тухайдаа хэзээшье мартахагүйб.

Танда тохёолдоһон ехэ гашуудалдатнай үнэн зүрхэнһөө хабаадажа, ехэ шаналалаа мэдүүлжэ байһыемни хүлеэн абыт».

Политическэ hуралсалда— бүри үргэн дэлисэ

Улаан-Үдэ городой 31-дэхи партийна конференци боложо, городой политическэ гэгээрэлдэхи түрүү, hайн юумыень согсолон, дутуу дундануудые элирүүлээд, ойрын сагта усадхаха хэмжээнүүдые хараалба. Предприятинууд болон эмхи зургаануудай партийна организацинууд конференциин үгэhэн зүбшэл, заабарие хэлбэришэгүй бэелүүлжэ, олониитэ ажалшадые хабаадуулhан политическэ гэгээрэлые үдэр бүриин хүтэлбэреэр хангаха уялгатай.

Мүнөө городой предприяти болон эмхи зургаануудай партийна организацинуудта хамта 48 мянган хүн политическэ hуралсалда хабаадана. Энэмнай нёдондо жэлэйхиhээ 14 мянган хүнөөр олон байна. Элэнэй гурбанай дүрбэн хубинь партийнабэшэ нүхэд, залуушуул юм. Кружогууд, политhургуулинууд, семинарнуудай ниитэ тоо 1169 болоно. Харин нёдондо жэл 1128 байгаа.

Экономическа hуралсал, партиин түүхэ шудалалга үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Эрдэм мэргэжэлэй элдэб янзын университедүүд, шэнэ янзын hуралсал—научна коммунизмын асуудалнуудые шудалха теоретическэ семинарнууд, коммунис ажалай болон түрүү дүй дүршэлэй hургуулинууд олон хүниие хабаадуулна.

Тэрэшэлэн хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй hуралсал эмхидхэгдэнхэй. Гансахан политическэ экономиин, тодорхой экономикын асуудалнуудые 2500 гаран хүн шудална.

Городой предприятинуудта шэнээр байгуулагдаhан коммунис ажалай hургуулинууд hуралсагшадай зүгhөө ехээр hайшаагдана. Энэ hургуули политическэ, юрэнхы эрдэмээ, мүн мэргэжэл шадабаряа хоорондонь нягта холбоотойгоор, нэгэн доро дээшэлүүлхэ hайн арга гэжэ тоологдоно. Тиимэhээ хэшээлнүүдынь эдэбхитэй hайнаар үнгэрнэ. Нэгэ жэшээ харуулая.

Судна заhабарилгын заводой № 4 цехэй коммунис ажалай hургуулиин хэшээлнүүд hайнаар үнгэрнэ. Түрүүшын хоёр хэшээлэй үедэ «Манай зорилго—коммунизм», «Ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ — коммунизмын илалтын гол шухала зорилго» гэhэн асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа. Пропагандист нүхэр Салтыков энэ темые цехэйнгээ ажалай тоо, баримтануудаар тодорхойлон харуулаа. hуралсагшадай ажалайнь гүйсэдхэл сасуулжа үзэхэдөө, хэн ямараар нормоёо дүүргэнэб, заримашуул юундэ гээгдэнэб, ямар шалтагаантайб гэжэ эли тодоор харуулаад, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ hуралсагшадай дурадхалнуудые согсолhон, зарим дурадхалнуудынь үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ гэжэ зүбшэhэн байна. Тэрэшэлэн нарин сэмбын фабрикада, «Электромашина» заводто иимэ hургуулинууд hайнаар хүдэлнэ.

Научна коммунизмын семинарнууд манай эндэ «түрүүшынхиеэ хүдэлжэ эхилээ. Теэд энэ hуралсалай дэлисэ үшөөл бага байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Иимэ семинарнууд үсөөн, тэрэ мүртөө үсөөн хүниие хабаадуулна. Тиимэhээ партийна организацинууд энээниие хараадаа абажа олошоруулха хэмжээ абаха зэргэтэй гэжэ hанагдана. hургуулинууд, техникумүүд болон дээдэ hургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ иимэ hуралсал таарамжатай байха байгаа.

Шэнэ янзын hуралсалда анхаралаа ехээр хандуулха, саг үргэлжын дэмжэлгэ, туhа хүргэжэ байха, илангаяа пропагандистнуудай теоретическэ бэлэдхэлые дээшэлүүлжэ байха гээшэ партийна организацинуудай шухала уялга болоно. Политическэ гэгээрэлэй амжалта партийна хүтэлбэриhөө дулдыдаха гэhэн партиин заабарие мартажа болохогүй.

Город соохи партийна гэгээрэлэй ябаса тухай тогтохо зуураа, тэндэхи дутуу дундануудтушаа онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй байна. Юуб гэхэдэ, эдэ дутагдалнууд ажалшадай политическэ hуралсалда нилээд ехэ haад ушаруулна. Ямар ушарhаа энээн тухай дурдаха баатай болгодоноб гэхэдэ, зарим партийна эхин организацинууд политическэ hуралсалда урдынхидаал адли анхаралаа hулаар хандуулна, партиин ЦК-гай июниин Пленумэй табиhан эрилтэнүүдые муугаар дүүргэнэ.

Эдэ дутагдалнуудай нэгэн гэбэл, олон партийна организацинууд политическэ hуралсалай шэнэ жэлые эмхитэй hайнаар эхилээгүй, хэшээлнүүдээ захалха болзорые ямаршье шалтагаангүйгөөр хойшолуулhан гү, али зарим газарта мүнөөшье болотор эхилээдүй, мүн ёhо тэдыгээр оройдоол нэгэ хэшээл үнгэргөөд байhан баримтанууд бии. Жэшээлхэдэ, Советскэ районой 20 партийна организаци октябриин 1-дэ хэшээл эхилээгүй. («Труд» гэжэ оёдолой фабрика, гостипографи, гостиница гэхэ мэтэ). Хэшээлнүүдэй таhалдаха ябадал гол түлэб hуралсагшадай ерээгүйhөө болоно. hуралсалай эдэ дутагдалнуудай түлөө партийна организацинууд, тэдэнэй секретарьнууд лэ зэмэтэй. Эмхидхэхэ, хиналта хэхэ, үдэр бүриин эрилтэ табиха уялгаяа олон, ушарта тэдэнэр дүүргэдэггүй байна. Тиимэhээ hуралсагшад болон пропагандистнууд hуралсалдаа харюусалгагүйгөөр хандана.

Хоёрдохёор, зарим партийна организацинуудай зүгhөө политическэ hуралсалда ажалшадые олоор хабаадуулха асуудалда онсо анхарал хандуулбашье, хэшээлнүүдэйнгээ удха түгэлдэр байха, пропагандистнуудай бэлэдхэл, шадабари тухай hанаа амар байдаг ябадал үзэгдэнэ. Тиимэhээ зарим газарта научна коммунизмын теориин шухала асуудалнууд гүнзэгыгөөр тайлбарилагдангүй, гансал ажахын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгээр үнгэрөө. Тэрэшэлэн юрэнхы теоретическэ заабаринуудые промышленна үйлэдбэриин зорилгонуудтай холбожо шадаагүй баримтанууд үзэгдэнэ. Иимэ байхадаа коммунис ажалай түлөө мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ, үйлэдбэриин арга боломжо хүсэд дүүрэнээр хэрэглэлгэдэ, үйлэдбэриингөө үрэ дүнгые hайжаруулгада политическэ hуралсалай нүлөө үгэжэ шадахагүйнь мэдээжэ ха юм.

Гурбадахяар, марксистско-ленинскэ hуралсалай гол шухала зүйл болохо кадрнуудай бэеэ даагаад hуралсалгые тоохогүй ябадал үшөөл бии. Мүнөө жэлдэ бэеэ даагаад hуралсагшадай тоо 8 мянга шахуу болоо гэхэ гү, али нёдондо жэлэйхиhээ 3,5 мянган хүнөөр нэмээ. Гэбэшье энэ тоое үшөөшье олон болгожо болохо байгаа. Зарим газарта бэеэ даагаад hуралсажа шадаха олон хүнүүд кружогуудта hуралсажа байна. Тиимэhээ бэеэ даагаад hуралсагшад үсөөн. Энэ ушар политическэ hуралсалда ёhо тэдыгээр хандаха ябадал тохёолдуулжа болохо байна. Тиимэhээ партийна организацинууд энээндэ анхаралаа хандуулха, бэеэ даагаад hуража шадаха хүнүүдтэ зохихо эрилтэ табиха зэргэтэй.

Тэрэшэлэн hуралсалай «жэжэ» юумэнүүдыешье: хэшээл үнгэргэхэ байра, ном hудар, тетрадь гэхэ мэтээршье хангалгые обёорхо шухала. Зохид hайн байра гаргажа үгэдэггүй, хэшээлдээ хубсаhатайгаа hууха, үгышье haa, ном дэбтэр дуталдаха ушар олон газарта гарана.

Городой предприяти болон эмхи зургаануудта олониитын hуралсалые эмхитэй гуримтайгаар ябуулха бүхы арга боломжо бии. Пропагандистнууд тухай хэлэхэ болоо haa, hайн бэлэдхэлтэй, дүй дүршэлтэй 1400 хүнүүд тоологдоно. Тэдэнэй дунда хүтэлбэрилхы, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд 800 гаран хүн бии. Хэшээл үнгэргэхэ байраар, ном hудараар дуталдаха ямаршье шалтагаан байхагүй. Имагтал партийна организацинуудай, тэдэнэй секретарьнуудай зүгhөө саг үргэлжын тодорхой хүтэлбэри, дэмжэлгэ, hайн туhаламжа хэрэгтэй.

Соёл сурталай хүдэлмэридэ шэнэ шата нээhэн партиин ЦК-гай июниин Пленум политическэ hуралсалда ехэ эрилтэ табина. Пленумэй шиидхэбэринүүд соо дурсагдаhан дутуу дутуу дундануудполитическэ hуралсалай мүнөө жэлдэ заатагүй усадхагдаха ёhотой. Тиигээд hуралсалые ажабайдалтай, үйлэдбэритэй нягта холбоотойгоор ябуулжа, коммунизм байгуулгын хэрэгтэ түгэс амжалта туйлахын түлөө тэмсэлые бүри хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай дайшалхы зорилго болоно. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ политическэ hуралсалай мүнөө жэл шиидхэхы жэл болохо ёhотой. haяхан үнгэрhэн городской партийна конференциин заабарие бэелүүлэн, политическэ hуралсалаа партийна организацинуудай эмхитэй гуримтайгаар ябуулхань дамжаггүй.

Л. ПОХОСОЕВ,
КПСС-эй Улаан-Үдын горномой секретарь.

haяхан эдэ басагад дунда hургуули дүүргээд, hайн дураараа мал ажал дээрэ хүдэлхэеэ ошоhон байна. Нэгэниинь Алла Бубеева (зүүн талын) Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо hаалишанаар ажаллана. Нүгөөдэнь Дугарма Очирова Баргажанай үйлэдбэриин управлениин Дэрээнэй совхоздо мүн лэ hаалишан болонхой. Басагад магтаалтай hайнаар хүдэлнэ. Комсомол нэрээ нэрлүүлжэ, эдэнэр хүдэлжэ байhан фермэ дээрээ залуушуулые эдэбхитэ ажалда дахуулна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Ойлгуулhанай үрэ, оролдоhоной аша

Үйлэдбэриин шэнжэ баримталан, ажахые партийна талаар ударидаха шэнэ гурим эхин партийна организациин ажабайдалданье hайнаар нүлөөлөө. Манай фермын коммунистнууд үргэниитэ ажалшадай дунда социалис мүрысөө үүсхэхэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые олоной хэрэг болгохын тула урда урдапайхиhаа эдэбхитэйгээр, тодорхой hайнаар хүдэлхые оролдодог болоо.

Таряа хуряалгын үедэ партийна организацимнай гол хүсэн ургасаа саг соонь суглуулжа, гүрэндөө ехээр тушааха зорилгодо хандуулагдаhан байна. Энэ хүдэлмэриин шиидхэхы участогуудта агитколлективэй гэшүүд партийна эмхидхэлшэдээр, агитатораар хүдэлөө, олон коммунистнар, комсомолшууд механизаторнуудаар ажаллаа. Комбайнернуудай мүрысөөндэ ВЛКСМ-эй гэшүүд Чимит Цыденов, Ким Борбодоев гэгшэд түрүүлээ: туд тудтаа 530 гектар таряа хадаhан, хуряаhан илалтатай. Механизаторнууд, тарилашадаймнай, город талаhаа ерэhэн туhалагшадай эршэтэ ажалай хүсөөр манай фермэ ороohото ургамалаа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряагаа, гүрэндэ 5700 центнер ороohо худалдаха түсэбтэй аад, 9030 центнер тушаагаа. Хабарай тарилгада хүсэд хүрэхэ үрэhэ хүрэнгэ хаагданхай, мүнөө хоёрдохёо сэбэрлэгдэжэ байна.

Партийна организациин 36 гэшүүдэй хори гарашнинь мүнөө мал ажал дээрэ хүдэлнэ. Тэдэнэрэй олонхинь өөhэдынгөө хүдэлмэреэр бусадта жэшээ харуулна. Урдань албанай газарта ажаллажа байhан аад, хоёр жэлэй саада тээ совхозой мал ажалда hайн дураараа ошоhон, мүнөө фермымнай түрүү hаалишадай нэгэн болоhон коммунист нүхэр Цыбенова Дулма энэ жэлэй арба hарын дүнгөөр Шэлын гүүртэдэ бултанhаань ехэ hуhаанхай. Нүхэр Цыбенова өөрынгөө үүсхэлээр гүүртын коммунистнуудые эмхидхэн, партийна бүлэг байгуулаа. Тиимэ партийна бүлэг мал ажалай 4 гүүртэдэ тогтоогдоо.

Коммунист Доржи Будаев, хони олоор түрүүлжэ, хурьгадыень хоролтогүйгөөр түлжүүлдэг баян дүй дүршэлтэй юм. Үнгэрөөшэ жэл нүхэр Будаевай дахуулжа hургаhан залуу хурьгашад зуун хонин бүриhөө 100 хурьга абаа.

Соёл сурталай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие ажабайдалтай нягта холбоотойгоор ябуулха гэhэн партиин Центральна Комитедэй июниин Пленумэй тогтоолые бэелүүлэн, манай партийна организаци политическэ хүдэлмэрээ улам hайжаруулхые оролдоно.

Шэлын гүүртын культбаза мүнөө малшадай дунда ябуулагдажа байгаа хүмүүжүүлгэ-ойлгууламжын хүдэлмэриин түб болонхой. Тэндэ хоёр гүүртын, хонидой хэдэн отарын хүдэлмэрилэгшэд сүлөөтэй сагтаа культбазада ошожо, хүхюун зугаатайгаар үдэшэеэ үнгэргэнэ. Декабриин эхеэр «Залуушуулай үдэр» тэмдэглэхын тула ехэхэн бэлэдхэл ябуулжа байнабди. Тэрэ вечер дээрэ «ерээдүйн залуу хүнэй шэнжэ түхэл ямар байха ёhотойб» гэhэн асуудалаар элидхэл хэгдэхэ, үгэ хэлэлгэн болохо. hүүлээрнь фермымнай малшадай тэрэ үдэртэ зорюута бэлдэhэн уран hайханай концерт хараха, элдэб зугаа наада үүсхэл электрын галаар яларhан уужам культбазада орой болотор х… хихэ юм. Энэ юрэ бусын су… лаанда, наада концертдэ На… hатын совхозой фермэнүү… залуу этигэмжэтэд, ферм… эрхилэгшэнэр, эхин парти… организацинуудай секретар… нар, түрүүшүүл уригданхай.

Энэ мэтэшэлэн шэнэ хэ… жээ ябуулгануудые саашада… шье ябуулдаг болохын ту… хамтаараа бодомжолдогбди.

Соёл сурталай, политиче… хүдэлмэри олоной дунда х… тын хүсөөр ябуулхаhаа гад… хүн бухэнтэй хөөрэлдэ… өөрэйнь hанал бодолые, эри… тэ хэрэглэмжые hайса мэдэ… абаха гээшэ манай агитат… нуудай нэгэ шухала зор… юм. Фермымнай арбаад гү… тэ, отарын тус бүридэнь н… нэгэ агитатор томилогдо… Тэдэнэр хөөрэлдөө, газет… шалга үнгэргэхэ, социали… рысөөнэй дүн гаргажа ту… лахаhаа гадна, олонхинь … литическэ hуралсал эмх… дэг байна. Агитатор, пропа… дист уялгаяа ветфельдшер … хэр Цырендоржиев, хониш… нүхэр Будаев, фермые эр… лэгшэ нүхэр Цыбенов бол… бусад hайнаар дүүргэнэ.

Партийна политическэ … дэлмэридөө туйлаhан зар… тэды амжалтаяа улам бат… хан, манай фермын ком… нистнууд байгша оной ажа… жэлые хангалтатайгаар дү… гэхын тула оролдоно.

Ц. Ширабо…
Хориин управлениин
Нарhатын совхозой …
фермын эхин
парторганизациин секретарь.

Олондо хүндэтэй тугалшан

...Наран үни хадын саагуур хоргодожо, газаа бүрүүл харанхы, шэмэрүүн жабартай үдэшэ. Балмасуу урдаа ном дэлгээгээд, столойнгоо саана hууна. «Тугалнуудые яажа түлжүүлхэб» гэhэн ном ехэл анхаралтайгаар уншажа байтараа, тэрэнээ саашань табяад, «Огонёк» журнал абаба. Хуудаhыень ирасагаан hуутараа, нэгэ фото зураг дээрэ тогтошобо. Халаад үмдэhэн залуухан басаган тугал эдеэлүүлжэ байна. Тэрэ хэжэ байhан юумэндээ ехээр hанаагаа табиhан дээрэhээ, дүрыень буулгажа байhые обёороошьегүй хэбэртэй. Зурагай доро богонихон тэмдэг.

«Холымни хани басаган, юун гэжэ шамда хэлэлтэйб?—гэжэ Балмасуу бодоно.—Баhал нам шэнги ши ажабайдалайнгаа зам фермэhээ эхилээш. Ажал гээшэ жаргал гэжэ этигэжэ ябаhандаш найданаб. Манай үетэн өөртөө элдэб мэргэжэл шэлэнхэй. Тэдэнэй нэгэ зариман багша, нүгөөдүүл инженер, геологууд болохоор түхеэржэ, hургуулида hурана. Теэд бидэшье баhал мэргэжэлтэд ха юмбибди. Хүн бухэн өөрынгөө шуналта ажалай табисууртай байдаг. Ши бидэ хоёр оронойнгоо хэдэ мянга, миллион ажалшадай нэгэнбди. Манай ажал арад зондо хэрэгтэй. Бидэнэр коммунизм байгуулха хэрэгтэ хабаадалсанабди. Энэмнай—жаргал гээшэ».

Балмасуу Базарсадаева —Суулгын совхозой эрхим тугалшан—наhан соогоо нилээд юумэ үзэhэн, ойлгожо абаhан хүн байха. 1954 онhоо хойшо фермэ дээрэ хүдэлмэрилнэ. Юрын тугалшанай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй Новосибирск зүблөөндэ хабаадаhаниинь ехэхэн удха шанартай. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ эсэгэ ёhоной анхаралаар нэбтэрhэн, Никита Сергеевич Хрущевой үгэ дуулаhандаа омогорходог. Нэгэшье үгыень шэхэнэйнгээ хажуугаар үнгэргэхэгүй гэжэ Балмасуу анхаралтайгаар шагнаhан байгаа.

—Баярни захагүй байгаа hэн даа. Зүблөөнэй hүүлээр Никита Сергеевичтэй хамта дүрэеэ буулгуулаа hэмди. Иимэ зол жаргалда хүртэхэб гэжэ hанаашьегүй hэм,—гэжэ мүнөө Балмасуу hанан hанан хөөрэдэг.

Совхозой тугалшан ажал хүдэлмэри тухайгаа тобшохоноор хөөрэбэ.

— Балмасуу, түрүүшээр хүндэшэг байгаа hэн гү?

— Хүндэл ааб даа.

— Хүдэлмэрээ хайшан гэжэ эхилээ hэмши?

— Юун гэжэ хэлэлтэйб. Юрэдөөл шадалаараа оролдодог, гүйдэг бэлэйб.

— Тугалнууд гарзалдаг hэн гү?

— Тиимэшье ушар болодог hэн. Теэд, би ямаршье дүй дүршэлгүй байгааб. Мүнөө тугалай үбдэхэдэньшье айхаяа болишхойб. Урдань халтад гэбэл ветеринарые бэдэрээд гүйгшэ бэлэйб. Мүнөө тугалай үбшэниие илгаруулдаг, өөрөө аргалдаг, таридаг болооб.

Арбан жэлэй туршада Балмасуу Базарсадаева 500 тугал харууhалаа. Жэлэй эхилhэнhээ хойшо тугал бухэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ 800 граммаар нэмэдэг байба.

—Балмасуу гээшэмнай айхабтар сагаан сэдьхэлтэй хүн. Зон нүхэдтөө hайн, ажал хүдэлмэридөө шунанги. Мүнөө тэрэ профсоюзуудай месткомдо мүн лэ ехэхэн хүдэлмэри ябуулна, —гэжэ совхозой парткомой секретарь Иван Егорович Крупенников хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье, Балмасуу, шинии ажалые нютагаархиниинь хүндэлдэг даа. Тиимэhээ шам шэнгеэр эрхим ажалаараа зоной хүндэдэ хүртэхэ гэжэ хүн бухэн эрмэлзэнэ.

Л. Гомбоев.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зэдын управлениин Утаата-Далхай нютагай «Байгал» колхозой адуун hүрэг.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТҮРҮҮ hААЛИШАН

Артелиингээ hүрэг мал даажа абаад, хабарhаа эхилээд, намарай ольбон болотор hарьдаг уулын хаяа, хүндын бэлшээридэ тэдэнээ адуулха гээшэ эхэнэр хүндэ тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ. Хура бороо, саhан шуурганшье үдэр бүрил тооной боложол байдаг.

Тиигэбэшье хүбшын бэлшээридэ мал харууhалжа дадаhан үхэршэн Дари Бадмаевна Дмитриева жэлhээ жэлдэ ажалай hайн амжалта туйлажа ябадаг. Тэрэ мүнөө 180 гаран гунжадые адуулха зуураа, бултынь тэдэнээ ороондо оруулланхай. Тэрэ hүрэгтэ хальмаг үүлтэрэй буханууд табигдаhан зэргэтэй. Тэдэ гунжадынь мүнөө hү hаалиин фермэнүүдэй hаалишадта хубаагдажа үгтэнхэй.

Бэлшээриhээ бууhан гунжадые шэгнэжэ үзэхэдэнь толгой бүхэниинь дунда зэргээр сүүдхэдээ 900—1000 граммаар нэмэhэн жэшээтэй болоhон байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Улаан Аха» колхозой (Түнхэн) Обоото нютагта ажаллажа байдаг түрүү hаалишан Д. Б. Дмитриева.

Д. Дугаровай фото.

Ажалша бэрхэдээ магтуулна

Жэлэй дүрбэн сагта үдэр бүри хонидоо дахажа, хада уулаар, майла талаар ябаха гээшэмнай бэлэн хэрэг бэшэл. Мүн үдэрэй ямар сагта хаана бэлшээхэдэ зохид бэ гэжэ ойлгохо хэрэгтэй ха юм. Энэмнай баhал нэгэ мэргэжэл шуу.

Иимэ мэргэжэл шадабаритай хонишодой олоншье haa, тэдэнэй дундаhаа Жамба Цыреновые онсолон магтаха хүсэлтэйб. Энэ нүхэрнай Чисаанын совхозой 5-дахи фермэдэ ажалладаг.

Жамба хонишон Цырма нүхэртэеэ 500 гаран hубай хонидые харууhалhаар табан жэл болобо. Теэд энэ үе соо дүршэлтэй хонишод үбhэ, тэжээл багаар гаргашалжа, хонидоо түхэрэен жэлдэ тобир тарган байлгадаг, нэгэшье толгой гарзада оруулдаггүй.

Отарынгаа хонидто эдюулхэ үбhэ, тэжээлээ мүнөө үбэлжөөндөө бухыдэнь зөөжэ абанхай. Дал, хорёонь хүсэд hайнаар бэлдэгдэнхэй.

Иимэ амжалтатайгаар хүдэлhэнэйнгөө түлөө Жамба Цыреновэй бүлэ хододоо магтаалтай ябадаг, жэл бүри нэмэлтэ түлбэридэ хүртэдэг байна.

Д. Николаев.

Хори.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Республикымнай еуута хонишод (зүүн га…) Даши-Дугар Бимбаев (Улаан-Үдын управлениин (Улаан-О…го» колхоз), Бато-Сүхэ Доржиев (Хяагтын управлениин Худэ… совхоз).

Хонин бүриhөө хурьга абана

Татьяна Дашиевна Доржиева арбадахи жэлээ «Улаан Аха» колхоздоо хонишоноор ажаллана. Баян дүй дүршэлтэй болоhон энэ нүхэр жэл бүри хурьга түлжүүлхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэдэг.

Нёдондо 195 түлгэ даажа абаад, тэндэhээ 195 хурьга томо болгожо, артельдээ тушааhан юм. Мүнөө жэлдэ 161 хони даажа байха зуураа, баhал хонин бүриhөө хурьга түлжүүлээ.

—Хурьгадые бүрин бүтэнөөр томо болгохын түл… үдэр hүнигүй оролдохо… хурьган бухэниие садатар… ходо эдеэлүүлжэ байха х… рэгтэй,—гэжэ тэрэ хониш… хөөрэдэг.

Фермэ дээрээ ариг сэб… рые сахижа, зоотехни… эрилтэнүүдые бүрин дүүр… дэг заншалтай. Хони, ху… гадаа элдэб зүйлэй тэжэ… лээр таhалдуулдагг… хурьгадта яhанай талха, м… доной хөө эдюулдэг юм.

П. Жужаев.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1963 оной ноябриин 24.

Усть-Ордын бэшээшэдтэ үгэ үгэнэбди

Байгалай уһандал тунгалаг аялга

Дууша сэдьхэлтэй, хошон [...]тэй, хүндэмүүшэ зантай хүн [...] Алайр — Боохоной, Эхи[...]д — Баяндайн, Оһо — Нүхэ[...]й тала дайдаар ажаһуудаг, [аж]алладаг юм. Совет засагай [тог]тоһон сагһаа хойшо Усть-[Ор]дын буряад округой түхэл [...]рай танихаар бэшэ болон [х]билаа. Хэды ехэ алтан шар[...] тариян хуряагданаб, хэды [...]н хони ямаад, үхэр малнууд [...]дэ бэлшэнэб! Тракторай [...]ун, машинын хүнхинөөн [...]эр һүни, үбэл зуншье тэндэ [...]һалданагүй. Ямар һайхан [...]эл эрмэлзэлтэй хүбүүд, ба[...]гад тэндэ ажалланаб!

Байгалай баруун бэеын бу[ря]ад хэр угһаа хойшо уран [...]шөөрөө, үльгэршэ домогшоо[...]оо суурхадаг һэн. Түрэл хэ[л]эн дээрэнь гарадаг «Ленинэй [т]үт» газетын редакциин дэр[гэ]дэ тэдэнэй эгээн бэлигтэй, [...]рхэ, абьяастайшуулынь суг[л]ража, шэнэ шэнэ шүлэг, дуунуудаа зүбшэн хэлсэдэгшье байха юм. Энэ уран зохёолой нэгэдэлые эдэбхитэй бэрхэ журналист Ким Болдохонов хүтэлбэрилнэ.

Нэгэдэлэй гэшүүд бага бэшэ амжалта туйлаа. Тэдэнэй нэгэн — багша Жан Зимин «саарһан дээрэ нэрэтэй» болоһоор үнинэй. Тэрэнэй бэшэһэн «Хужартын үер» гэжэ зүжэгые Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай драмын театр табяа һэн. Гадна Ж. Зимин үхибүүдтэ зорюулан «һолонго» гэжэ ном хэблүүлээ.

Боохоной аймагта ажаһуудаг мэдээжэ үльгэршэн А. А. Тороев ганса нютагтаа бэшэ, бүхы орон соогоо суурхадаг гэхэдэ алдуугүй. Байгша оной декабрь һарада тэрэмнай дала наһаяа гүйсэхэнь, гэбэшье шэнэ үльгэр, шэнэ дуунуудые зохёоһон зандаа.

Журналист И. Н. Муруева «Нэгэтэ үглөөгүүр» гэһэн нэгэ акттай пьесэ бэшэнхэй. Энэ пьесэнь хүдөө тосхонуудай клубуудай ендэр дээрэ амжалтатайгаар табигдажа байдаг.

Үнинэй багша Л. И. Никифоров «Павел Балтахинов» гэжэ героическа драма найруулаа. Тэрэниинь Усть-Ордын арадай театр табяа юм.

Уран зохёолой нэгэдэлэй хүдэлмэридэ эхилэн бэшэгшэд А. Тириков, К. Болдохонов, Вера Хабеева, К. Самбуева, Г. Бадмаев, С. Елаев, М. Митонова, В. Хензыхенов, А. Балданова болон үнинэй багшанар А. А. Убугунов, С. Т. Скольжиков гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Эрхүүгэй университедэй доцент, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Н. О. Шаракшинова нютагайнгаа эхилэн бэшэгшэдтэ ехэ туһа хүргэжэ байдаг.

Гадна А. А. Убугунов, С. Т Скольжиков гэгшэд нютагайнгаа аман зохёолые суглуулжа, сэгнэшэгүй ехэ хүдэлмэри ябуулна. Мүн үндэһэн хэлэнэй багша И. М. Антропов (Буряад-Енгүүдэй дунда һургуули) түрэл хэлэ шудалалгын кружок эмхидхэжэ, нютагайнгаа аман зохёолой баялигые суглуулжа эхилээ.

Тобшолон хэлэхэдэ, үндэһэн буряад культурамнай гансашье Буряадай АССР-тэ бэшэ, мүн буряад округуудта, тобшолбол, Усть-Ордын округто һалбаран хүгжэжэ һайхан үрэ дүнгөө харуулна гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Энэнэй нэгэ гэршэнь «Ленинэй түт» газетын дэргэдэхи уран зохёолой нэгэдэлэй хүдэлмэри, тэрэнэй гэшүүдэй туйлаһан амжалта болоно.

Мүнөө энэ нэгэдэлэй гэшүүдэй, мүн нютаг нютагһаа бэшэһэн юумэеэ эльгээжэ, ажалдань эдэбхитэйгээр хабаадажа байгшадай зарим шүлэг, зохёолнуудые үргэн олон уншагшадай анхаралда дурадхаха байнабди.

В. Петонов, поэт.

Аполлон ТОРОЕВ:

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮД

Аполлон Андреевич Тороев буряад арадай үльгэршэдэй [х]эзэл суутайнуудайнь нэгэн юм. Эдир залуу наһандаа нюдэ һо[х]ор болобошье, А. Тороев бэлиг шадабаряа хүгжөөжэ, мү[н]өө нилээд мэдээжэ болоһон хэдэн ехэнүүд үльгэрнүүдые [б]эшээ. Тэрээн сооһоонь «Ленин багша», «Армаан Дурмаан [х]оёр» болон бусадынь амяараа ном болгогдон хэблэгдэнхэй.

Һаяын үдэрнүүдтэ СССР-эй уран зохёолшодой Союзай гэ[ш]үүн А. Тороев дала наһаяа гүйсэдхэнь. Энэ баярта ойтойнь [д]ашарамдуулан суута үльгэршые халуунаар амаршалнабди.

ЁОХОРОЙ ДУУНУУДҺАА

Хадаһаа гараһан
харяамнай
Хабтагай шулуун
дамжууртай!
Хамагта дэлгэрһэн
жаргалнай
Коммунис партиһаа
дамжууртай.

Хада уруугаа харахадам,
Хангай дайдам толорһоор
лэ.
Хамаг зоноо харахадам,
Хатар, наадан дэлгэрһээр
лэ.

АГУУ ПАРТИДАА ДУРАТАЙБДИ

[Д]элхэйн олон шубуудууд
[Б]алайн уһанда дуратайл
даа.
[А]рад түмэн уладууд
[А]гуу партидаа дуратайл
даа.

Түмэн олон ангууднай
Тайга соохоноо тэршээл
даа.
Ажалша арад түмэмнай
Алдарта партидаа мээхэйл
даа.

НАРАНАЙ ГАЛТАЙДА

[Н]аранай галтайда
[Н]айгангүй хүдэлэе.
[Н]аһанай залууда
[Н]айдамтайгаар алхалая.

Һарынгаа сагаанда
Һажангүй хатарая.
Һайхан залууда
Һаатангүй ажаллая.

Г. БАДМАЕВ

Долоогоно

(Бишыхан рассказ)

Долоогоното гэжэ газарта малаа адуулжа ябабаб. Газаа сэлмэг. Наран дээрэ гаранхай. Баян талын уран дуушан — булжамар шубуун аяар үглөө эртээнһээ нааша жэргэн дуулажал байна. Оройдоошье эсэнэгүй хэбэртэй... Теэд юун тухай дуулана хаб? Ойлгодог һайб...

Дууень ганса бишье шагнаархан зогсоно бэшэл хэбэртэйб. Намһаа гадна минии унажа ябаһан моришье, бэлшэжэ ябаһан үхэр малнуудшье, талада найгалзан ургажа байһан баглаа сэсэгүүдшье — булта шагнана. Абяа шэмээгүй.

Гэнтэ борохон шубуухай дуугаа замхуулан, шулуун шэнгеэр доошоо унажа, шубээ шэнги аад, хадхиуртай долоогоно риин зира сохин унашаба. Юун болооб? Яаба гээшэб? Гайхахын ехээр гайхабаб.

Харан гэһээм, аяар дээрэһээ нашан шууяса буугаад, долоогонын хадхуурһаа айжа, һөөргөө өөдөө дэгдэшэбэ. Хоргодоһон булжамар тэндээ үни удаан һууба. Мяхаша нашан дээшээ ниидэсэгээгээд, арилшаба.

Буугаа абангүй ябаһандаал ехэл шаналбаб.

Хожомынь мэдэхэдэм гансашье булжамарнууд долоогоно соо хорожо бэеэ абардаг бэшэ, харин бусадшье заахан шубууд тэндэ хоргододог байба.

Долоогоные зүүн шэнги хадхууртай муу модон гэдэг байһанаа, мүнөө амитанда хэрэгтэй һайн модон гэдэг болоо бэлэйб.

Усть-Ордада арадай театр хэдэн жэлэй турша соо амжалтатайгаар хүдэлжэ байна. Тэдэнэр совет драматургнуудай, мүн буряадай драматургнуудай зохёолнуудые сценэ дээрэ гүйсэдхэхэһөө гадна, нютагайнгаа бэшээшэдэй зүжэгүүдые табижа, округойнгоо ажалшадта харуулдаг юм. Хуушанай багша Л. И. Никифоровэй бэшэһэн «Павел Балтахинов» гэжэ драма Усть-Ордын арадай театрай сценэ дээрэ табигданхай. Зураг дээрэ: Л. И. Никифоров арадай театрай артистнуудтай зүжэгэй һүүлээр хөөрэлдэжэ байна.

М. САЛАВАРОВАЙ фото.

Залуушуулда нүлөөлхэл

Уншагшын бодомжо

Манай Усть-Ордын округто буряад номууд хоморшог ерэнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Түрэл хэлэн дээрээ һони һонин зохёол уншаха дуратайшуул эндэ угаа олон. Энэ талаар округоймнай «Усть-Ордын үнэн» гэдэг газетэ ехэ үүргэтэй бшуу. Жэшээлхэдэ, байгша он соо буряад уран зохёолшо Гунга Чимитовэй «Гэнэ оһол» гэһэн нэгэ акттай пьесэ толилоо.

Бишыханшье һаа, залуушуулда нүлөөлхы удхатай зохёол болоо. Гол геройнуудынь — манай үеын, манаар суггаа хүдэлжэ ябаһан хүнүүд болоно. Һаалишан Сэпэлма, ветврач хүбүүн Бата, бригадир Андан Балданович мэтэ шударгы ажалша, һайн һанаата хүнүүд манай Усть-Ордын округтошье олон байха. Тиихэдэ ажалда түбэг һаад ушаруулдаг, урданайнгаа хараа бодол баримталагшад баһал бии. Тэдэнэй нэгэн болохо — Яршагмагай образ Г. Чимитовэй пьесэ соо угаа тодоор, шүүмжэлхы ехэ хүсэтэйгөөр үгтэнхэй. Теэд хуушан шэнэ үеын хараа бодолнуудай эбсэшэгүйнь, шэнэ хараа бодолойнь хэзээшье илаха байһаниинь зохёолой гол удха мүн.

Г. Чимитовэй пьесын үшөө нэгэ һайн талань гэхэдэ, уян нугархай, хурса мэргэн хэлээр бэшэгдэнхэй. Усть-Ордын округто ажаһуугшадай хэлэниинь юрэнхы буряад литературна хэлэнһээ илгаатайнь мэдээжэ бшуу. Энэ зохёол уншахада, түрэл хэлэнэйнгээ баялиг, онсо шэнжэнүүд тухай бодол түрүүлнэ.

Тобшолон хэлэхэдэ, Г. Чимитовэй энэ пьесэ манай округой, хүдөөгэй клубуудай сценэ дээрэ табигдажа, залуушуулда һайшаалтай нүлөө үзүүлхэнь дамжаггүй.

А. Убугунов.

Боохон.

А. БАЛДАНОВА

Урихан малша басаган

Хараасгайн дуунаар бодоод,
Хазаарта мориндоо мордоод,
Хашараг буруудаа бодхоод,
Хорёоһоонь гаргана тоолоод...

Худайн голой талын
Хурса ногоо амтархан,
Хойно урдаа оролсон,
Хушууран бэлшэнэ һүрэгынь...

Шангаар гүрэһэн ташуурынь
Шаб гэнэ абяатайгаар...
Шарбагад гүүлэжэ һүүлээ,
Шамдан эрьенэд малнуудынь.

Үргэн зүлгэ талаар
Ургажа байһан сэсэгтэл,
Урихан шарайтай басаган
Уянгата дуугаа эхилнэ.

Вера ХАБЕЕВА.

сээжын дуунай аялгаар

Ангарһаа арюуханаар амагаад,
Агаар яагаа гоёхон бэ.
Алагхан нюдөөр харахадаад,
Аягтайм яагаа зохид бэ.

Сэгээхэн уһаар сэсэрээд,
Сэнхир огторгойм гоёхон лэ.
Сэсэн хүүрээр яридаад,
Сээжым ганса аятайхан лэ.

Байгал тээһээ бууһан
Баруунай һалхин һэрюухэн.
Баатар ажалаар суурхаһан
Буряад хүбүүн сарюухан.

Усть-Ордын хизаар ороноо шэнжэлхэ музей округойнгоо ажалшадай дунда үнинэй суурха-
юм. Зураг дээрэ: Бүлэг ажалшад сүлөө сагтаа музейнгээ экспонадуудые һонирхон хаража
на.

ЗУРАГЛАЛ

СЭЛМЭГ ҮГЛӨӨ

[З]унай һүни богони даа: үшөө [...]наар харанхы хабхар болоогүй [...]ө һанахадаш, огторгойн зүүн [...] сайрашаха. Солбоной туяа [...] түрүүн Осори толгойн үн[...] оройе хушаһан ой модо эр[...]илгаад, удаань доошоо мэндэн[...]й һолжорхо.

Үглөөнэй табан час. Нохойнууд [...]-һаб хусалдажа, үнеэд мөө[...]дэжэ эхилнэ. Агаар ами оро[...]дол элдэб абяануудаар дүүрэ[...]э. Ажалша хараасгайн хур[...]далинуудаараа агаарые шуур[...]ур эсхэхые, борбилоонуудай [...]гансадтал адли заха үзүүр[...]гөөр хөөрэлдэхые, зайгуул[...]ын донгодохые тодохоноор [...]нан хэбтэнэб.

Би үшөө нэгэ абяа хүлеэнэб. [...] үглөө яажа оройтоо гээшэб? [...]гаа болошобо. Долоодохи... [...], нээрээшье юун болооб. Та[...]иа, газаа гэгээрхэтэй хамта [...]ын дуунай ханхинаан эхилэг[...] бэлэй. Теэд энэ үглөө... Би [...]ыгөөдшье абанаб: дуулда[...]үй. Бэшэ хүлеэхэ аргамгүй. [...]гэн хубсалжа байтарни, үг[...]нэй сууряанда танил абяан [...]элшэбэ.

[Х]ан-хан... хан-хан... Би һүхын [...]гаар хүршынгөө — Александр [...]баевай юу хэжэ байһаниие [...]гланаб. Сула модо хайна [...]ртэй. Тиимэ даа. Үдэшэ [...]нэйнгөө можо хоноожо байба.

[Х]ан-хан... Бодхоогдожо бай[...] гэр дээгүүр наран элшэеэ [...]н, үшөө шэлгүй сонхо руунь [...]ана. Хэдытэй гээшэб даа [...]а? Һаял хүл нюсэгэн хүбүүш[...]ургааһаар мори хэжэ унаад, [...]й үйлсөөр бурьюулан харайл[...] бэлэйл. Бишиихан Саш[...] үсэгэлдэр хараһандал һана[...]. Теэд тэрэмни мүнөө өөрөө [...]эн үхибүүдтэй болонхой. Ба[...]шэ булын толгой ха юм даа. [...]ынь ехэ, һаруул, дулаан бай[...] гэжэ бодоноб. Үхибүүдынь [...] бэелжэ, далижан, ажабайда[...] үргэн зам руу ороходоо эхэ, [...]нгээ хушалһэн буусые ямар[...] ордонһоо үлүүгээр һанан, [...]эндөө хаажа ябаха...

[Ал]ександр Далбаев түлэг залуу наһан дээрээ: гуша гаража ябана. Гэбэшье наһан соогоо олые үзэһэн хүн. Һүхын дуугаар бараглахада тэрэнэй эшые батажаһан гарнууд баринхай... Эдэ гарнуудай эзэн арбан долоон гүлмэрхэн наһатайдаа 1942 ондо Волгын эрьедэхи түүхэдэ үзэгдөө харагдаагүй ехэ дайнда хабаадалсаһан юм. Винтовкоор хүнэй зүрхэ руу шагаахадаа гарынь һалаганан алдаа, теэд нюдэниинь дальдираагүй. Хүнэй шуһа адхахадаа һэшхэлээ хүдэлгөөгүй. Теэд Эхэ орондомнай шунахайран доботолһон фашист золигуудые хүнүүдтэ тооложо болохо аал?!

Тэрэнэй үеын хүбүүд дайнай хатуу шалгалта гараа. Олонхидынь гэртээ бусаагүй, холын газарнуудта мүнхэ нойроор нойрсонод.

Хан-хан гээд һүхын дуун замхашаба. Александр тамхилна хаш. Миһэд-миһэд энеэбхилһэн шарай намда харагдаад абахадал гэнэ. Юун тухай тэрэ бодоно гээшэб? Холоһоо хүнэй һанаа тааха байгаа һаа.. Хэдэн үдэрэй намтай уулзахадаа:

— Америкэ дахин водородно бомбо тэһэлбэ, — гэжэ хэлээд, абяагүй байһанайнгаа удаа: — Хэзээ дайн, буудалдаан, бомбо гэхэ мэтэ үгэнүүд мартагдажа, манай хэлэнһээ үгы болохо юумэб, — гэжэ бодолгото болобо.

— Тиимэ саг ерэхэ байха, бидэнэршье тэрэ сагые ойротуулха хэрэгтэ хубитаяа оруулнабди.

Зургаан час долоон минута. Һүниндөө бэлшэһэн колхозой моридые моришон Үбгэнэй хээрэһээ шурхирса туужа асарха соностоно. Нютагай баруун захада мотоор түрд гээд унтаршаба. Кеша Баргуев машинаяа абяа гаргажа туршаба хаш...

Огторгойдо нэгэшье үүлэгүй. Сэлмэг үдэр болохонь лабтай.

Гэнтэ Александрай барижа байһан гэр багһаа шаг шууяан, энеэдэн гараба. Һүхыншье ханхинаан олошорбо. Сашада туһаламжа ерээ ха. «Үбһэ хуряалгын эхилхэһээ урид тэрэ барилгашандаа туһа хүргэжэ, гэрыень тарянда ороһоо түрүүн дүүргэлсээ хада һайн ха һэн», — гэжэ үдэшэлэн залуу трактористын хэлэжэ байһыень һананаб. Тиигээд энэ үглөөгүүр Сашын оройтоһоной шалтагаан мүн лэ нүхэдһөөнь болоо бэзэ: барилгынгаа модо бэлдээ ха.

Шүүдэрэй уһаар умдалжа, шииг татаһан үйлсөөр бодхоогдожо байһан гэр тээшэ алхалнаб. Үглөөнэй һэбшээндэ үндэр вольтно зайн галай утаһан зугыдэл гүнгинэнэ. Нээлгээтэй сонхонуудһаа үглөөнэй гимнастика радиогой дамжуулхань соностоно.

Би гансаараа бэшэб. Һүхэ, хюрөө бариһан колхозниигууд Сашатан тээшэ алхална.

— Сайн байна!

— Мэндэ, мэндэ амар!..

Би эдэ хүнүүдые бултыень танинам: нютагайхидынь ха юм, минии үетэншье, нүхэдүүдшье бии. Трактористнууд, комбайнернууд, шофернууд — юрын колхозниигууд. «Нэгэнэймнай хэрэг — хамтын хэрэг» гэһэн гуримай ёһоор тэдэнэр туһаяа хүргэхэеэ ерэбэ ха юм. Хэрбээ Эхэ оронойнгоо уряа хадань, тэдэнэр мүн лэ нэгэ хүндэл эрхэ сүлөөгөө хамгаалхаяа бодохо гэһэн бодол гэнтэ досоомни түрэжэ, танил хүбүүдые түрүүшынхиеэ хараһандал шарайшалнаб.

Удангүй бидэнэрэй хажууда автомашина зогсошобо. Кеша Баргуев кабина сооһоо бад-бад байтар дуугарна:

— Эй, барилгашад, туһаламжа хэрэгтэй гү? — Кузов дээрэ басагад, бэреэдүүд энеэлдэнэ.

Үглөөнэй һалхин аятайгаар хүнэй нюур эльбэнэ.

...Һаяхана түрэл нютагаа баһа бусаад, тосхонойнгоо зурлаа шэнги зурыһан үйлсөөр алхалжа ябатараа, зог татан зогсобоб.

Шэб шэнэхэн үндэр һайхан гэр сонходдоо наранай туяа наадхуулан, намайе мэндэшэлһэн шэнги угтан байгаа бшуу. «Александр Далбаевай гэр энэ гээшэ гү?» — гэжэ нэгэ бишыхан хүбүүнһээ асуухадам:

— Тээ тэрэ манай гэр, — гэжэ омогорхонгёор харюусаад, ээрэмшээн гүйшоо. Хойноһоонь харан:

«Аугалан сэлмэг үглөөнүүдые энэ шэнэ гэр соогоо угтан ажалла, ажаһуу, минии нүхэр дүрбэн хүүгэдэй эсэгэ Саша Далбаев», — гэжэ досоогоо шэбшээ бэлэйб.

К. Ильин.

Буряад-Енгүүд.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Усть-Ордын округой «Нельхайский» совхозой шэнэ клуб.

ЗАЛУУ БАГШЫН ЗАМАЙ ЭХИН

Соня олон үгэгүй, хаа-яа хүнэй асуугаа һаа, дуугарха. Тиибэшье гэнтэ гэнтэ хөөрэн дууран гэхэдээ, яһалал хөөрүү. Харин мүнөө...

— Бү шууягты, Соня абгайтнай номоо үзэнэ, багша боложо ерээ ха юм. Үглөөдэр ажалдаа гарахань — гэжэ байжа монсогор улаахан Долгор эхэнь үхибүүдтээ захина.

Нээрээшье ондоо таһалга соо Соня басаган стол дээрэ олон ном ябталанхай, үдэшэнһөөл хойшо юушьеб уншана, таһалгаһаашье гаранагүй. Үглөөдэр сентябриин нэгэн. Һуралсалай жэлэй түрүүшын үдэр, һурагшадай ёһотой һайндэр. Үглөөдэр Соня түрүүшынтээ хэшээл үгэхэнь.

Соня нюдэнэйнгөө шэл заһана. Нюдэнэйнь урдуур бишыхан хүүгэдэй олон нюурнууд бии болошоһон мэтээр һанагдана. «Багша, багша, һургагша» гэжэ шууялдахадал гэнэ. Соня гурбан жэл Улаан-Үдын педучилищида һуража, гурбан жэлдэ багшын мэргэжэл шудалаа. Теэд бүхы абаһан эрдэмынь хайшаашьеб үгы болошоһон шэнги. Теэд үглөөдэр түрүүшын хэшээл... Сониин сэдьхэл хүдэлэнги, тиимэһээл энэ үдэшэ бүри дуугүйшэг.

...Наран гаража байба. Соня энэ үглөөгүүр эртэ бодоо. Найман саг болобо. Хүхэ Добоһоо Хэжэнгэ тосхон хүрэтэр яһалашье түһэрхэн, теэд ябаһанаашье мэдэнгүй Хэжэнгын дунда һургуулиин газаа ерэшэбэ. Мүнөөдэр нэгэдэхи класста багшалжа эхилхэнь. Багша... Софья Цыренжаповна Шойнжурова, эхин һургуулиин багша классайнгаа үүдэ татаба...

Дүрбэн жэлэй саана Софья Шойнжурова иигэжэ багшын ажалай үүдэ татаа һэн. Үдэр хоногуудшье хойно хойноһоо үнгэрөө. Мэдээгүй байтаршни саг ябашаһан байдаг. Аяар дүрбэн жэл үнгэршэбэ.

...Һаруул уужам класс. Жэрэгэр партануудай саагуур олон хүүгэд — һурагшад. Самбарай дэргэдэ гартаа ном бариһан Соня Цыренжаповна зогсоно.

— Аюшеева, самбарта гараха. Бултадаа тоо бодоё, — гэжэ тэрэнэй дуу гарахалаар класс соо саарһанай һаршаганаха, гүүрһанай хахинаха шууяатайгаар дуулдаадхиһанаа түргэн замхашана.

Бишыхан басаган тоонуудые самбар дээрэ бэшэжэ, тос-тос гүүлнэ. Багшань партануудай хоорондуур ябасагаана.

Соня эдэ һурагшадта дүрбэдэхи жэлээ заажа байнхай. Һурагша бүхэнэй зан абари, шадабари, заншалые һайн мэдэнэ. Түрүүн нэгэдэхи класста эдэнэрэй ерэхые хараһан һайт! Зариманиинь дан өөдэгүй, хөөрүү хүнэй хэлэбэл, бээлэйн зэргэ заахануудай, нюһаяашье һанжуулһан хүйхэрнүүд бии һэн. Харин мүнөө харагты, нилээд ургаа, хүдэржөөшье гээшэ ха. Мэнэ эхин һургуули тэдэнэр дүүргэхэнь. Хойто жэл. Софья Цыренжаповна дахин нэгэдэхи класста заажа эхилхэ. Эдэнээрээ хахасаха гээшэ хүшэр, барандаа танил, ежэлшэнхэй.

Нээрээшье, Софья Шойнжуровагай заадаг 4-дэхи «б» класс һуралсал, журам заршамаааршье Хэжэнгын дунда һургуулиин түрүү классуудай нэгэн юм. Нэгэшье удаа хоёрдохи жэлээ һууһан һурагша эндэ байхагүй.

— Энэ Соня наһаар залуушье һаа, дүй дуршэлөөр баян, ходо оролдожо ябадаг хүн гээшэ гү даа, — гэжэ багша нүхэдынь Софья тухай хэлсэдэг.

Залуу багшын амжалтые тайлбарилбал, иимэрхүү:

— Ажалдамни онсошье юумэн үгы юм. Зүгөөр мүнөө үедэ багшанарай ажалда нэбтэрүүлэггэдэжэ байһан түрүү арга — Липецкын багшанарай дүй дуршэлые шадахысаа хэрэглэнэб, — гэжэ Софья Цыренжаповна хөөрөө һэн.

Багшын ажал... Хүндэтэйшье, харюусалгатайшье ажал даа. Үдэр бүри хэшээл, хэшээл, хэшээл... Үдэр бүхэн ёһотой тэмсэл. Софья Цыренжаповна Липецкын багшанарай дүй дуршалтай танилсаад байхадаа, тэрэниие баясан угтаа һэн. Эхин һургуулиин һурагшадые зарим багшанар үшөө багада тоолоод, өөһэдынь хүдэлхэ, ухамайлжа ажаллахыень найдадаггүй. Харин Соня тиимэ бэшэ. 45 минутын турша соо һурагшад гэрэйнгээ даабари шалгаад, шэнэ материал шагнажа, класс соогоо хэдэн хүдэлмэри хэжэ үрдинэ... Хэшээл бүхэн ёһотойл творческо ажал. Тиимэл хадань, үглөөдэрэй хэшээл тухай мүнөөдэр бодожо үзэхэдөө, минута, секунда бүхэн тухай мартажа болохогүй.

Залуу багша түрүүшээр абиртаадшье абаһан байха. Гэрэйнгээ даабари һурагшадай шалгаһаар байтар аяар хорёод минута үнгэршэхэ, шэнэ темэ, материалда тон бага саг үлэгшэ һэн. Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, һурагшадта материал һайнаар ойлгуулхын тула нилээд ехэхэн оролдолго хэрэгтэй. Соня хэды олон нойргүй һүнинүүдые үнгэргөөб, хэды журнал, ном уншааб! Теэд гансал номойхёор ажалаа эрхилжэ болохогүй ха юм.

Софья өөрынгөө багша, мүнөө эхин һургуулида заадаг Норжомо Чимитовна Чимитовада ошобо.

— Норможо Чимитовна, би танайнгаа хэшээлдэ һууxaяа ерээлби, — гэжэ Соня хэлэбэ.

— Үгы, Соня, шиим намда багшалхаар боложо байна бэшэ гүш? Шамайе яһала оролдосотой, нилээд амжалта туйлаа гэжэ директор Дугаржап Гергеевич хэлэнэ һэн лэ, — гээд Норможо Чимитовна урдаһаань энеэбэ.

«Багша хүн гээшэмнай ондоол байна. Өөрөө багшашье болоо һаа, багшадаал үшөөл заалгана гээшэ хабди» — гэжэ, Норжомо Чимитовнагай хэшээлһээ гараад ябахадаа Соня һанаа һэн. Үдэр хоногууд түргэн үнгэржэ, залуу багшын һурагшадай ургалта элихэнээр харагдаба. Муу сэгнэлтэ абалган үгы шахуу болоо! Һуралсалай түрүүшын четвертиин дүүрэхэдэ, муу сэгнэлтэтэй нэгэшье һурагша класс соо байбагүй. Һайн даа, һайн.

...Һургуули — үхибүүдэй хоёрдохи гэр. Тиимэһээ һурагшадай хүмүүжэлгэдэ һургуули гэр хоёр гол гуламтань болодог. Софья Цыренжаповна хүбүүдэй түрэлхидтэй халуун барисаатай, һурагшадайнгаа гэртэхиүүлдэ ходо ошожо хөөрэлдэдэг, тэдэнтэй суг юу хэхэ, ямар хэмжээ абаха тухайдаа хэлсэдэг юм. Иимэл оролдолгын ашаар залуу багша амжалта туйлана.

Багшын хүндэтэ нэрэ... Украинын тарияша эхэнэр Надежда Григорьевна Загладын «Таряашан нэрэеэ хүндэлэ!» гэһэн бэшэгые Хэжэнгын һургуулиин багшанар зүбшэн хэлсээ бэлэй. Софья Цыренжаповна тэрэ бэшэгэй багшанарташье хамаатай байһые үнэн зүрхэнһөө мэдэрэн, багшын үндэр арюун нэрые ходо дээрэ үргэжэ ябана.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

Буурал Байгал уурланхай,
Уурал манаар бүрхэнхэй.
Далайдаа сахалил дурланхай,
Далияа зоримгой дэлинхэй.

Зурагынь П. Яхновецкиин
Шүлэгынь А. Жалсановай.

Шэнэ газар нүүн ошогшодто

Загарайн модоной комбинат Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай, Хориин, Яруунын колхоз, совхозуудта хэрэгтэй барилгын модонһоо гадна, үүдэнэй, сонхын рамануудые, колодонуудые бүтээжэ, эльгээжэ байдаг.

Республикын «целинстрой» трестын барилга-хабсаралгын управлениин барилгашад шухала хэрэгтэй материалнуудаа мүн тэндэһээ абана. Мүнөө Загарайн модоной комбинадайхид республикын ажахынуудые барилгын материалнуудаар хангаха талаар түсэбөө һара бүри үлүүлэн дүүргэжэ, һайн шанартай продукци гаргана. Жэшээнь, тус комбинадай урашуулай цехэй хүдэлмэришэд шэнэ газарта нүүжэ ошогшодто сонхо, үүдэнэй колодо, рама болон мебель һайн шанартайгаар бүтээжэ, жэлэйнгээ түсэбые дүүргэбэ. Мүн модо хюрөөдэдэг цехэй хүдэлмэришэд жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн тухайгаа һаяхан мэдээсээ. Эдэнэр жэлэй эхинһээ хойшо 19 мянган кубометр тес, гэрэй барилгада хэрэгтэй модо бэлэдхэнхэй. Үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурхаһан модо хюроодэгшэд долоон жэлэй зургаадахи жэлые угтуулан зуугаад кубометр барилгын модо республикынгаа ажахынуудта эльгээбэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажалай вахтада жагсаһан модошод түсэбһөө гадуур барилгын материалнуудые элбэг ехээр гаргахын тула шармайн оролдожо байнхай.

Т. Заиграев.

Шалгалта эхилээ

Манай Советскэ районой ниитын эдеэ хоолой предприятинууд городойнгоо ажалшадые һайн шанартай эдеэ хоолоор хангаха асуудалда зорюулагдаһан харалга һаяхан эмхидхэбэ. Энээндэ зорюулагдажа город дотор олонниитын хабаадалгатай тусхай бригада, бүлэг эмхидхэгдэбэ. Тус бригада, бүлэгтэ ниитын инспекторнууд, худалдаа наймаанай талаар хабаададаг пенсионернууд оруулагданхай. Мүнөө ниитын хүдэлмэридэ нүхэр Балаганскиин хүтэлбэрилдэг бүлгэмэйхид ажал хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ оронхой. Эдэнэр худалдаа наймаанай эмхи зургаануудта дайралдаһан дутуу дундануудые саг соонь элирүүлжэ, шухала хэмжээ ябуулгануудые абана. Нүгөөдэ бригадын — нүхэр Слугиновой бүлэгэйхид столово, буфедүүдэй ажал хүдэлмэрииие шалгажа эхилээ.

К. Димов.

Николай ДАМДИНОВ

ХОЖОМДОҺОН АЙЛШАН

Һаалишан эхэнэрэй хүндэлэлгэ хүнхинэнэ!
Һаруул үндэр колхозой шэнэ клубта
Энэ һайндэртэ эхисэ ерэһэн хүнүүдтэ
Эдеэнэй дээжэ, архиин хатуу хүртэнэ.

Газаа намар. Саг оройтохоо һанаа.
Гасалан байхагүй—намаршье һаа гоёл даа.
Хабарай халуунда өөр гараараа тариһанаа
Хададаг, хуряадаг сагнай—намар ха юм даа.

Амаршалганууд зэдэлнэ. Ама хэлэндэ
бэрхэшүүлнай
Ангар мүрэнтэй, Байгал далайн гүнзэгытэй
Энэ эхэнэрэй һааһан һүсы зэргэсүүлнэ —
Һайрхаа гээ гүт? Үгы, яһалал зүйтэй.

Халуун шарайта хани нүхэдэйнгөө эндэ
Хамаг сэдьхэлээ уудалан хүхижэ байхада,
Һаалишан Сэпэлмаа тогтобогүйл даа байрадаа,
Һархагаар дүүрэн хундагаа баряад:—Мэндэ!
—Мэндэ һайхан һууя, нүхэдни,—гэжэ
Мэшээен, ута столоо тойрон ошолой.
...Аяар саана, гэнтэ нэгэ хүн мэгдэжэ,
Аюулда ороһон юумэдэл, барагад гэшэлэй.

Түргэнөөр, хулуужа дүүрэн хундагаа бариба.
Түүнэй һүүлээр үшөө нэгые гудамхяа.
«Арилха» гэһэн аад, бэеэ гартаа бариба.
Амяа абажа, түргэхэн носообо тамхяа.

Улаан нюураараа тудаха сагһаа айшан,
Уулзалгынгаа ямар байхые таана ха —
Холоһоош бэшэ һаа, арбан жэлэй саанаһаа
Хожомдод гэжэ бууһан энэ айлшан.

Колхоз тиихэдэ ядуу һэн. Үшөө хажуугаар
Хото газарта танил эхэнэр золголой.
Хүнгэн байдалай охин зүрхынь бажуугаад,
Хүдөөһөөнь мулталан, ондоо харгы олголой.
Алдуу хэһэн байгаа. Һанахань бэрхэтэй.

Амар заяашье үзөөгүй, жаргалаашье бэлдээгүй.
Сэпэлмааһаань үлүү һайхан зүрхэтэй,
Сэхээр дурлаһан эхэнэр тэрээндэ олдоогүй.
— Эрдэни?—гэжэ, һайхашааһан хоолой,
Энэ хүниие һууриһаань татан бодхоолой.
...Клуб соо гэнтэ шууяа, нэрьеэн замхашоо.
Хүнүүдэй хүзүүнүүд үлыдэһэндээ—хүшөө.

Һаалишан эхэнэрэй гартахи мэлмэгэр духаряа
Һалаганашаба, мэнэ адхархань гэлтэй —
Хасар дээгүүр эжэлүүдгүйгөөр мухаряад,
Халтиран унадаг нюлмасатай жэшэлтэй.

«Шагташни таһаржа унаа. Захашни хирэтэй.
Шамдаа тэрэшни ханалгалгүйхэн хэбэртэй.
Хүнүүдтэл адляар ябаһан байгаа һаашни
Хэды һайханаар хараха һэм Сэпэлмаашни...»

Мэнэ дуһаха нюлмасаа шадажал бариба,
Мэлмэгэр хундагаа сэхээр гартаа бариба.
Үгэ дуулахаа болиһон тулюур гараараа
Үргэбэ хундагаа тээлмэрдэнги Эрдэни.

— Тоншолдоёл Сэпэлмаа, залуу зангаараа,
Тоншье үнинэй уулзаагүйбди, тон үни...
— Үгы даа, Эрдэни. Наһан нилээд мухаряа.
Үдэрнүүдымнай гэдэргэнь хэн тууxаб?

Хожомдоолши даа. Хуби, заяанайнгаа духаряа.
Хубаалдангүйгөөр оёортонь хүрэтэр ууxаб.
Үргэһэн духарянь агаарта долгисон зогсошобо.
Үнгэрөөд, Сэпэлмаа саашаа тойрон ошобо.

Һаруул клуб соо хүнүүд зугаална, хүхинэ, —
Һаалишан эхэнэрэй хүндэлэлгэ хүхинэнэ!
Газаашаа гараба. Эмээлтэеэ барижа унаа.
Эндэ үлүү хүн байһанаа—ойлгобо наһандаа.
Хабарай халуунда өөр гараараа тариһанаа
Хададаг, хуряадаг сагнай—намар ха юм даа.

Энээниие таагты

Нуур дээрэ хэды нугаһад һуугааб?

Нэгэтэ нуурта олон нугаһадай һу[...] хадань дээгүүр ниидэжэ ябаһ[...] ганса галуун тэдэниие харамсаар[...] «зуун нугаһад мэндэ амар» г[...] саашалба. Тиихэдэнь нуур дэ[...] һууһан нугаһадай нэгэниинь тэ[...] галуунтай мэндэшэлэлдэхэ мүр[...] иигэжэ хэлэбэ: «Бидэ зуун нугаһ[...] бэшэбди, бидэн дээрэ баһа нэгэ т[...] мые нэмээд, нэмэһэн нугаһадай [...] хадые; үшөө хахадаймнай хаха[...] нэмэхэдэ шамтайгаар зуун нуга[...] болохобди» гэбэ.

Нуур дээрэ булта хэды нугаһ[...] һуугааб?

Энэ таабари Оронго нюта[...] һаа Пунсук Базарович Цыре[...] пилов гэгшэ манай редакцида эл[...] гэбэ.

Энэ таабари хэн түрүү[...] таанаб, тайлбарииень Удаад[...] амаралтынгаа үдэрэй номе[...] толилхобди. Бодожо таа[...] тайлбаряа манай редакци[...] дары эльгээгыт.

Уһан далай—ургамалай амисхал

«Бурводстройн» барилга хабсаралгын управлени республика доторoo уһалууриин газар үргэдхэхэ, намаг хатаажа, ой модо сэбэрлэжэ шэнэ газар элдүүрилхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ СМУ-тэй үйлэдбэриин хүсэн ехэдхэгдээ, газар үрэмдэдэг станок, экскаватор, тракторай парка нилээд үргэдхэгдөө. Тиимэһээ энэ жэлдэ хэгдэжэ байһан барилгын монтажна хүдэлмэриин хэмжээн 1959 онойхитой сасуулхада 2,3 дахин ехэ болоһон байха юм.

Мүнөө жэлдэ модо шугы сэбэрлэжэ, 1700 гектар шэнэ газар элдүүриин болгогдоо. Энэ хүдэлмэри Кабанскын, Түнхэнэй үйлэдбэриин управленинүүдэй колхоз, совхозуудта хэгдэһэн байна. Тэндэ хүсэ ехэтэ 30 трактор хүдэлөө.

13700 метр утатай хаалта Кабанскда баригдаба. Еловка, Никиткино голнуудай уһан 20 мянган гектар талмайтай намаг хударуу урдан орожо байдаг байгаа. Мүнөө тэдэ голнуудай уһан хаагдажа намагта орохоёо болюулагдаа. Намаг байһан тэрэ газарые элдүүриин болгохо хүдэлмэри эрхилэгдэжэ байна. Тэндэ намагай уһа Байгал руу оруулха ехэ хобоо һубаг татагдажа байна. Энэ намагай хатаагдаад байхада хүдөө ажахын ургамалнуудые тариха горитойхон элдүүриин газар гаража үгэхэ болоно. Уһа сүршүүлэн газар уһалха түхеэрэлгэ мүнөө жэл Ивалгын туршалгын ажахын мэдэлэй 96 гектар тарилгын талмай анха түрүүшынхиеэ ашаглагдаба. Иимэ аргаар газар уһалалга хадаа юрын аргаар газар уһалһанда орходоо һуратгүй дээрэ. Юуб гэхэдэ, газарай хүрьһэн жэгдээр шииг нойто абаха, уһалагдаһан газарай агаарыншье шиигтэй байхаһаа гадна энэ хүдэлмэри оньһожоруулагдаһан аргаар дүүргэгдэхэ болоно.

Тэрэшэлэн Ивалгын уһалууриин системын соргоор ябуулһан уһаар Ивалгын туршалгын ажахын дэбисхэр дээрэхи 368 гектар газар урадхуулһан уһаар уһалха барилга дүүргэгдээ.

1961 ондо «Бурводстройн» СМУ Хяагтын аймагай Хүдэри гол дээрэ хаалта баригдажа эхилһэн юм. Байгша оной октябриин 25-да тэрэ сөөрэм хаалта ашаглалгада оруулагдаһан байна. Мүнөө үедэ тус сөөрэм уһаар дүүргэгдэжэ байха юм. Тэндэ 2,05 миллион кубометр уһан тогтоогдохо. Уһанай энэ ехэ нөөсэ ямаршье ган жэлдэ «Родина», «Дружба» колхозуудай 3 мянган гектар газар уһаар хангажа шадаха.

1964 ондо Зэдын Гэгээтэ, Мухар-Шэбэрэй Ехэ Гутай голнууд дээрэ тиимэ сөөрэм хаалтанууд баригдажа дүүргэгдэхэ.

Республикын колхоз, совхозуудай мал ажалай фермэнүүдые уһаар хангахын тулада энэ жэл үрэмдэмэл 108 скважин баригдаа. Эдэ скважин бүхэндэ уһа бүлэжэ гаргаха насос табигдаа.

П. Назаренко,
«Бурводстройн» СМУ-гэй главна инженер.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Газар уһалха һубаг татадаг экскаватор.

Этигэл найдалдань хүрэмөөр—

Чисаанын совхозой 2-дохи фермэ, Могсохон тосхоной фельдшерскэ пунктые даагша Валентина Николаевна Хапсарай тухай нютагай хүн зоной магтаал үгэ хэлэхыень дууладаг һайт!

Валя наһаар залууханшье һаа, хүн зонойнгоо этигэл найдалда хүрэмөөр ажалдаа абьяас дүүрэнээр хандана. Совхозой 2-дохи отделенидэ хоёр зуу гаран үрхэтэ айл, 8—9 гүүртэ, отаранууд бии юм. Эдэ бүгэдэ Валиин участок болоно.

Залуу эмшэн үдэрэйнгөө ажалаар уялгаяа хизаарланагүй, шухала хэрэгэй гараа һаань,—ямаршье сагта холын гүүртэ, отарануудта ошодог юм. «Ёһоорхон басаган даа, иимэ сэдьхэлтэй хүнүүд ёһотойл эмшэн боложо шададаг» —гэжэ тэрээн тухай хэлсэдэг. Тэрэнэй хэһэн ажалаар баясангүй байхын аргагүй. Гүүртэ, отаранууд дээгүүр аптечкэ, санбюллетень эмхидхэгдэнхэй.

—Хүн зоной элүүр энхые хамгаалха гээшэмнай бэлэхэн хэрэг бэшэ. Зоной найдал харюулхын тула бүхы шадалаараа оролдоноб,—гэжэ Валентина Николаевна хөөрэдэг.

Иимэл шударгы, энхэргэн сэдьхэлтэй эмшэндэ үнэн зүрхэнэй баяр хүргөөд, үшөөл ехээр оролдожо, олонойнгоо элүүр энхые арюунаар сахиыень хүсэгдэнэ.

Ш. Цыванов,
Хориин аймаг.

Уран һайханай бүхэсоюзна лотере[...]

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри дэлгэр баян ажаһуудалтай боложо байһан манай совет арад гэр байраяа элдэб һайхан шэмэглэл, шулуу, модон, яһан дээрэ һиилэгдэһэн гоё зура[...]гууд болон бусад зүйлнүүдээр гоёожо, тааруу зохид, тэни[...]лэн ажаһуудаг. Тиимэһээ арад зоной культурна ажаһууд[...]лай эрилтэ хангахын зорилгоор 1964 оной март һарада ура[...]зурагуудай лотерей Москва хотодо үнгэргэгдэхэнь.

СССР дотор түрүүшынхиэ үнгэргэгдэхэ уран һайха[...] зурагуудай шүүбэритэ лотерейн биледүүдые наймаалга Э[...] ороноймнай хото, хүдөөдэ эхилэнхэй.

Лотерейн биледүүдтэ наадагдахаар шэлэн абтаһан з[...]рим уран зурагууд мүнөө Москва, Ленинград, Киев, Ри[...] Тбилиси болон бусад городуудта эмхидхэгдэһэн выставк[...]нүүдтэ табигдаа. Тус выставкэ харагшад Совет оронойнго[...] уран зураашадай хэһэн, бүтээһэн гоё һайхан зурагуудт[...] танилсажа, үндэр сэгнэлтэ үгэнэ, лотерейн биледүүдые оло[...] худалдажа абана. Жэшээнь, эдэ үдэрнүүдтэ Москвад[...] СССР-эй уран зураашадай Союзай выставкын зал соо э[...]хидхэгдэһэн выставкэ олонниитые ехээр һонирхуулна. Вы[...]тавкэдэ табигдаһан гоё һайхан зурагуудай дунда оронойм[...] мэдээжэ мастернууд Н. Жуков, П. Корин, Л. Бродская, [...] Пластов, В. Фаворский болон бусадай уран гараар бүтэ[...]дэһэн зүйлнүүд бии. Эндэ уран зурагһаа гадна, шабара[...] шулуугаар хэһэн мрамор, модон дээрэ һиилэгдэһэн; мүнгэ[...] шаажан, глинээр бүтээгдэһэн зүйлнүүд, элдэб янзын уга[...]затай ковёрнууд толорон харагдана. Эдэ бүгэдые харахад[...] ёһотойл гоё, урма зориг бадаруулма амжалта ха юм?!

СССР-эй уран зураашадай Союзай, СССР-эй Культуры[...] министерствын зүгһөө үнгэргэгдэхэ лотерейдэ манай олон[...]циональна союзна республиканудай искусствын мэдээ[...] мастернуудай бүтээһэн 20.000 уран һайханай зурагууд ору[...]лагданхай.

Лотерейн биледтэ наадагдахаар оруулагдаһан зураг[...] 50-һаа 1000 түхэриг хүрэтэр сэнтэй байха. Тиихэдэ лотерей[...] билет бүхэн 50 мүнгэтэ. Бүхэсоюзна уран һайханай лотере[...] биледүүд байгша оной ноябриин нэгэнһээ наймаалагда[...] эхилэнхэй.

Манай республика дотор тус лотерейн биледүүд «К[...]готоргын» киоск, магазинуудта, «Союзпечатиин» киоскну[...]та, уран һайханай зурагуудые наймаалдаг салон-магазин[...] хизаар ороноо шэнжэлхэ Улаан-Үдын, Хяагтын музейнүүд[...] наймаалагдажа эхилээ.

Хүндэтэ манай уншагшад! уран һайхан зурагуудай [...]терейн биледүүдые олоор абажа, үнэтэй, сэнтэй гоё зур[...]гууд болон гэрэй бусад шэмэглэлнүүдые шүүжэ, гэр байра[...] бүри гоё болгохын түлөө оролдое!

БУРЯАДАЙ ТҮРҮҮШЫН НОМ

100 жэлэй саада тээ Эрхүүдэ хэблэгдээ

1863 ондо Эрхүүдэ «Газар дэлхэйн бүридэл тухай» гэжэ нэрэтэй ном буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараһан байна. Тэрэниие буряадай багша Николай Семенович Болдонов оршуулһан байха юм. Энэ хадаа буряад хэлэн дээрэ анха түрүүн хэблэгдэһэн ном болоно.

Н. С. Болдоновой хэблүүлэн гаргаһан ном хадаа тэрэ үеын үсөөхэн тоото буряад интеллигенциин дунда айхабтар баяр баясхалантайгаар угтагдаһан байна. Жэшээнь, Индинскэ буряад училищиие эмхидхэгшэ И. И. Пирожков оршуулгашын нэрэ дээрэ бэшэг бэшэхэдээ, иигэжэ хэлэһэн байна: «Буряад хэлэ бэшэг дээрэ оршуулагдаһан энэ түрүүшын зохёол хэблэн гаргаһандатнай ехээр баярланаб. Тиимэһээ энэ ном тараалгада намһаа үгтэхэ зөөри болон бусад ямар туһаламжа хэрэгтэйб, тиимэ туһаламжа үзүүлхээр бэлэн байнаб...»

«...Газар дэлхэйн бүридэл тухай» гэһэн ном буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэн, худалдаанда гараба...» гэжэ тэрэ ном тухай «Эрхүүгэй летопись» бэшээ һэн.

Удаань багша Н. С. Болдонов хоёрдохи номоо: «Ород буряад словарь» зохёоһон байха юм.

Н. С. Болдоновой словарь 1866 ондо Петербургда хэблэгдэн гараһан байна.

Мих. Спектор.

Хэниинь зүб бэ?

(*Нүхэр ёһоной шог*)

Сэрэн-Базар Бадмаев
Сэлин табагтай шэгнүүр
дээр
Сэхэ ерэжэ һуугаад,
Үхибүүдтэ зорюулжа
бэшэһэн
Үнгын номуудаа
һугабшалаад,
Гунга Чимитовтэ
захирба:
— Һуу нүгөө таладань,
Саарһанай хүндые
шалгая,
Саашадааш хүүгэдээ бү
мартая.
— Саарһанай хүндөөр
бү болоё,
Шанарынь шухалада
тоолоё,—гээд,
Хазайн татаад
Гунгаамни[...]
Харюусажа ерэһэн
бэеэрээ
Хамараа уршылган
зогсобо.

Ц. ДОНДОКОВА.

Цырендондок ШАГЖИЕВ

НЮТАГАЙМ ХҮНҮҮД

(Бишыхан этюдүүд)

1. ТООЛУУРША

Түгэд ахай багаһаа хойшо юумэ тоолохо дуратай юм һэн. Гэр дээгүүр һууһан борбилоо, ниидэжэ ябаһан галуудые тоолохо. Хэн юун хэды дахин Улаан хада өөдэ гүйжэ гарахаб, хэн Хёлгые хэды дахин тамархаб? — Түгэдһөөл асуугты, мэдэхэл байха тэрэтнай. Харин мүнөө совхозой отаранuудта хэды хонин бииб, хэды хүн мал ажал дээрэ хүдэлнэб гэжэ совхозой бухгалтерһаа асуунгүй, Түгэдһөөл асуугты.

— Түгэд, ши гүрэнэйл банкда һууха хүн байгааш. Байза, үмсэдэ хэды мал бииб? — гэжэ совхозой директор нэгэтэ Түгэдһөө асуугаа гэлсэгшэ һэн. Түгэд тордиһогүй харюусаа һааб даа.

Түгэдые хонишоноор томилбо. Үдэр бүри шугы бургааһан, шэрэнги соогуурһье хониёо адууба. Теэд Түгэд хониёо алдаа гэжэ дуулахагүйт. Найман зуун хониёо хээрэ тооложорхидог. Тоолуурша даа, одоол тоолуурша.

Түгэд мүнөө совхозой эрхим хонишон, коммунис ажалай ударник.

2. ҮСЭД

Ошор бидэ хоёр отделениингээ модошо дархашуул гэжэ тоологдодог һэмди. Тугалай гэр мүнөө хоюулан барижа байнабди.

Үглөөнэй наранда игаан, барилгынгаа хажууда тамхилжа һуунаб. Ошорни, юундэшьеб, ерэнгүй оройтоо. Юрэдөө богонёор хэлэхэдэ, Ошор гээшэмнай үсэд, нэтэрүү хүн заримдаа эдеэлхэеэшье мартажархёод, модоёо сабшажал байха, даньшье үсэд даа.

Одоошье Ошор ерэбэ. Сухалтай гээшэнь. Хасарынь булхайшанхай.

— Шүдхэрые, бэемни һалганажа байна. Балматаяа баһа хэрэлдээб. Үдэшэ баанида ошохоёо байтарни багануудаа һахи, баабайндаа ошоод ерэхэмни гээд һалаагүй. Үсэд гээшэнь. Би яаража байһан аад...— гээд, Ошор уруу дуруу болобо.

— Аа, хари дан гээгдээш. Ажал хүдэлмэридөө үсэдшье һаа, һамгандаа дан үсэд байхадашни мүүл байна, — гэхэдэм, Ошор юушье дуугарбагүй.

3. ЗАА БААБАЙ

Минии хүршэ Заа Баабай 72 наһатай, буурал сагаан тархитай, хайлааһанай дураһа һануулһан уршалааtанги хара хүрин нюуртай, хүлөөр муушагшье һаа, яһала хүнгэн үбгэн юм. Тэрэ амар һуужа заахашье шададаггүй. Хамаг наһаяа хамтын ажалда зорюулһан. Урагшаа тэгүүлһэн, сагаан сэдьхэлтэй хүн юм.

Заа Баабай намайе хараха сүлөөгүй, морин шаргын үргэ матана. Би дүтэлөөд:

— Насахай, колхоздоо хэнэ гүт? Али өөртөө гү? — гэжэ асуубаб.

— Колхоздоо хээ хадаа өөртөө хэһэнһээ юугээрээ илгаатай юм?— гэжэ үндэр наһата хүршэмни дам асууба.

Би юушье гэхэ үгэеэ оложо ядан, дүлии, хэлэгүй хүндэл марган зогсобоб. Хүршэмни бүрүүл нюдөөрөө хараад:

— Ши залуу хүн гээшэш. Шамайе шагнахадам, бодолнуудшни үбгэн баабайнгаа үхэг сооһоо абтаһандал үнэртэйшэг байба... Эсэгынгээ зөөриншэ, хэнтэгые абаа алтайш? Ерээдүйн ехэ ажабайдалай ээдтэ тэрээхэн номнол таарахагүйл байха. Би шамда һайниие хүсэһэндөө хэлэбэб, хари дураа гутабаш. Бодожо үзөөрэй, залуу нүхэр!

4. МИНИИ НҮХЭР

Нүхэрни эрдэм ном һайса шудалһан, зон нүхэдтөө хүндэтэй, томо хүн юм. Гэртээ бусаха аад, автобусһаа гээгдэжэ, һүни орой нүхэрэйдөө хонохоёо үүдыень тоншобоб. Тэндэ зоной хэлэдэгээр, боошхо соо ябталагдаһан загаһадтал олон хүнүүд: хамараа хаха һүрэмөөр хурхиралдана, дэмы, дэмтэй нойрмог дуун, шууншье... Монсо сонсо зөөреэрнь тухайлхада, хүдөөһөө ерэһэн зон ха.

Бэеэ хүсөөб гэһэн заримашуул нютаг зонтоёо халбагаа хахаршадаг хүнүүд бии ха юм. Харин минии нүхэр тиимэ бэшэ — нютаг зондоо магтаалтай, налагай урин зантай хүбүүн байха.

Зоной олые харахадаа:

— Танайдаш хүлөө табиха газар үгыл, хамаг таһалганууд уйтаршоол,— гэбэб.

— Хамаагүй... Хүнэй бэе уйтан хабшууешье үзэбэл муу бэшэ, гансал зүрхөө уйтарбал — урагшаа ябахаяа болиһон хэрэг. Бүхы хооһон байдалһаа юрэдөөл жэхыгшэб. — Нүхэрни дороһоо абан, бүхы бэеэрээ эбһэлээд —хубсаһаяа тайла, миниишь нарин орон заһаатай,— гэбэ.

Энээниие мэдэхэ гүт?

Хуһан 100—120 жэл, хас[...]ри—300, нарһан 400 жэл хү[...]тэр ургажа байдаг.

Дэргэдэнь Богдан Хмельн[...]киин сэрэгшэдтэ тангариг үг[...] байһан, Пушкинай доронь һ[...] гаад бэшэг бэшэһэн дуб мо[...] мүнөө хүрэтэр ургаһаар. Росс[...]гүрэн болон тогтоһон са[...] хойшо мянгаад жэл соо ург[...] дуб модод байһан зандаа. О[...] хатанай һуулгаһан модон г[...] домогто ородог дуб бии.

Оньһон үгэнү[...]

Үдэрэйнгөө ажалые
Үдэшэ һайрхаарай,
Үрэжэлтэ ургасые
Хуряагаад магтаарай.

**

Аягтайнь аягтай аад,
Ажалдаа аяггүй —
Аяга хооһон һуудаг.

**

Ажаллаһан хүнэй
Аяга дүүрэн.

**

Тэсэжэ шадабал
Тэнхэжэ шадаха.

**

Ажал үгы хадаа
Амаржа шадахагүй.

**

Ута харгые
ябажа хороодог,
Удаан жаргалые
ажаллажа олодог.

**

Дүрэ муутай дархалай
Дүшэнь мууда тоотой.

Й. Мадасон суглуу[...]

Хандагатай—Улаан-Үдэ...

Хандагатайн леспромхозой модошод арадайнгаа ажахыдаа барилгын модо эльгээхэһээ гадна, модошодой байха гэр байра, культурно-ажаһуудалай барилгануудые хэдэг, модо шэрэхэ шэнэ харгы гаргадаг юм. Тус леспромхозой капитальна барилгын таһагайхид «Забайкаллес» комбинадай барилгашад сооһоо эгээн түрүүлэн жэлэйнгээ түсэбые дүүргэбэ. Үнгэрһэн арбан һара хахадай туршада эдэнэрэй уран гараар 1284 дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглагдаа. Энэнь түсэбһөө гадуур 369 дүрбэлжэн метр талмайтай хэдэн гэрнүүдые бодхооһон болоно.

Тэрэшэлэн барилгашадай габшагай бэрхээр ажаллаһанай ашаар, 21 километр түмэр харгы, 35 километрэй зайда автомобильна дардам харгы ашаглагдаа. Мүн Илька-Новоильинск участогай хоорондо зайн галай утаһан татагдажа, хүдэлмэришэдэй ажал бүри хүнгэрүүлэгдэбэ. Тиигэжэ Хандагатайн модошод Улаан-Үдэһээ зайн гал абаха аргатай болонхой.

Барилгашадай коллектив жэлэй дүүрэтэр хэдэн шэнэ гэрнүүдые ашаглалгада үгэхөөр эдэ үдэрнүүдтэ бүри эршэмтэйгээр ажаллажа байнхай.

С. Тюлюкин.

Редактор
Ц. О. ОЧИРО[...]

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00584. Зак. № 6128.